FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENINGS MEDLEMSTIDNING
Nr 1/2021

bibban

Vanessapriset till bibliotekarier

SID 26

Ett år med corona

SID 12

Sanna Tahvanainen skyr inte det svåra

SID 18

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Innehåll 1/2021

VÄRLDENS FÖRSTA ELBOKBUSS

4

2018 lade Åbo stad upp målet att vara koldioxidneutralt år 2029. Ett mål i denna strategi är investeringen i världens första elbokbuss.

Aktuellt 4–9

Tritonia – tvärvetenskapligt samarbete när det är som bäst....10

Spännande tider på högskolebiblioteken....12

Omvälvande år för biblioteksanställda....13–15

Innehållet på YouTube kommer att bestå 16

Medlemskap i facket gav nya insikter 17

Sanna Tahvanainen – Med förmåga att se det ljusa i det svarta 18

Kolumnen: Exit covid-19 21

Biblioteken blir forum för folkstyret....22

Bloggaren som blev Österbottens deckardrottning....24

Lena och Mikaela fick Vanessapriset 2020 26

Lässatsning inom idrotten....28

Finlands svenska biblioteksdagar....29

Trotjänaren: Margareta Kull-Poutanen 30

Föreningsinfo....31

MED FÖRMÅGA ATT SE DET LJUSA I DET SVARTA 18

LENA OCH MIKAELA FICK VANESSAPRISET 2020 26

BIBLIOTEKENS KOLDIOXID-AVTRYCK MÄTTA 9

ÖSTERBOTTENS DECKAR-DROTTNING 24

TRITONIA – TVÄRVETENSKAPLIGT SAMARBETE NÄR DET ÄR SOM BÄST 10

Förord

Följ ditt bibliotek

FÖLJER DU BIBLIOTEKET på sociala medier? Vad är i så fall bibliotekets uppgift? Är det att informera eller underhålla eller allra helst båda delarna samtidigt?

Tillväxten av sociala medier och sociala nätverkssajter har varit en av de mest imponerande aspekterna av internet de senaste åren och deras popularitet är obestridlig. Enligt artikeln "Social Media in Libraries: It´s like, Complicated" används 22% av all tid som spenderas online på sociala medier. Utmaningen för alla organisationer, även oss inom biblioteksvärlden, är att hitta vår nisch för att på bästa sätt nå ut till våra kunder genom att utnyttja dessa kommunikationskanaler.

Eftersom vi börjar bli vana vid att alla våra inplanerade evenemang ställs in, och/eller omstruktureras enligt de just då rådande rekommendationerna för smittorisk, har steget till att flytta mycket av verksamheten till sociala medier inte varit alltför stor. Många har snabbt tänkt om och öppnat för nya flexibla kommunikationskanaler. Själv gjorde jag i farten ett Youtubekonto till biblioteket för att vid behov kunna livestreama författarsamtal.

Plattformar kommer och går och mycket handlar om att strategiskt våga testa sig fram till vad som passar just vår verksamhet bäst. Det betyder ändå inte att vi måste bli mer kommersiella, men vi måste kanske bli ännu bättre på att lyssna och förstå vad människor efterfrågar i vårt upptagningsområde och få dem att engagera sig i bibliotekets utveckling samt interagera med biblioteket via sociala medier. Aktiv interaktion är en viktig faktor för att långsiktigt attrahera fler och på så sätt öka besöksfrekvensen och användningen.

De flesta bibliotek finns på sociala medier och man försöker där på olika sätt kommunicera med användarna. Men det ställs också högre krav på tydlighet och tillgänglighet.

Biblioteksföreningen satsar i år helt och hållet på digitala biblioteksdagar. Möjligheten att delta oberoende geografiskt läge ökar och programmet kommer även att bjuda på internationellt innehåll. Jag hoppas vi ses då – om än virtuellt!

Marina Sandström
Ordförande, FSBF

Bibban
är Finlands svenska biblioteksförenings medlemstidning, som utkommer tre gånger om året. En webbversion av tidningen publiceras på www.fsbf.fi där också tidigare nummer finns att läsa. Kontaktuppgifter till styrelsemedlemmarna finns på sidan 27.

ISSN (tryckta upplagan): 1459-5044
ISSN (webbversionen): 1459-5052

UTGIVARE
Finlands svenska biblioteksförening r.f.

Ansvarig utgivare
Marina Sandström (ordf.)
ordforande@fsbf.fi

Chefredaktör
Pia Vuorio
fsbf@fsbf.fi

REDAKTIONSRÅD
Mikael Gros, Lotta Karlström, Tobias Larsson och Gun Vestman
Layout Heidi Jylhä, Solid Media
Tryckeri Forsberg, Jakobstad

ANNONSER
Vill du annonsera i Bibban?
Hör i så fall av dig till fsbf@fsbf.fi.
Annonspriser:
Helsida (bakpärm) 350 €
Helsida (inlaga) 300 €
Halvsida 200 €, fjärdedelssida 150 €

MATERIAL
Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till fsbf@fsbf.fi. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

Medlemsavgift
Ordinarie medlemmar 25 €
Studerande, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Prenumerationsavgift
Inom Finland 35 €
Utomlands 45 €

Adressändringar
Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till azra.arnautovic@fsbf.fi

Webbplats www.fsbf.fi

Pärmbild Fredrika Biström

Fem frågor om världens första elbokbuss

Åbo visar vägen med världens första elbokbuss

2018 lade Åbo stad upp målet att vara koldioxidneutralt år 2029. För att nå detta mål följs verksamheten upp kontinuerligt och tydliga utsläppsmål har stakats ut. Ett mål i denna strategi är investeringen i världens första elbokbuss. Vi har pratat med **Gunnar Högnäs**, informatör på Åbo stadsbibliotek, som gav oss en insyn i processen.

Idén om en elbokbuss föddes redan 2015. Berätta lite om själva processen.

Elbokbussen rimmar väl helt enkelt med Åbo stads uttalade mål. Viljan var inriktad på ett elektriskt fordon. Diskussioner fördes med olika leverantörer och anbudstävlingen gav två erbjudanden från Kina. Eftersom det ena företaget ändå inte kunde leverera, var det Jeti som fick kontraktet. Jeti visade sig i själva verket vara ett finländskt företag, från Åbo till råga på allt. Byggandet i sig skedde i Kina, men större delen av komponenterna är från Finland, såsom faner, stål, kabelbuntar och så vidare. Planering och programmering skedde också i Finland. Jeti hyrde alltså en produktionslinje i Kina, det var inte möjligt i Europa.

Hur stor roll har bibliotekets personal haft i processen?

Teemu Hiltunen som jobbar i bokbussarna har varit en idéspruta och envis förkämpe. Han har varit med i hela processen. Förstås handlar det också om teamarbete. **Rebekka Pilppula**, direktören för bibliotekstjänster och **Kari Pohjola**, servicechef med ansvar för bland annat närtjänster, har förstås varit starkt inkopplade. De har skött bland annat byråkrati- och ekonomiärenden och konkurrensutsättningsfrågor. Koncernförvaltningens upphandlingstjänster inte att förglömma. Och naturligtvis bör bokbussarnas personalstyrka nämnas.

Två personer från biblioteket reste två gånger till Kina för att följa och granska produktionen och ge feedback. Bokbussbygget försenades med flera månader, vilket var tur i oturen. Det blev mer tid över för att planera verksamheten.

Ett konstverk. Bokbussen är förutom att vara klimatsmart också ett konstverk. Fotograf: Jyri Wuoristo

Världens första elbokbuss. Åbo kommer ett steg närmare målet att bli koldioxidneutralt med sin elbokbuss Lieke. Fotograf: Teemu Hiltunen

Från insidan. Trygga avstånd och begränsningar för att se till bokbussanvändarnas säkerhet. Fotograf: Jyri Wuoristo

Vad betyder elbokbussen för biblioteket?

Bibliotek är ju av gammal vana ekologi i praktik, cirkulär folkbildnings- och kulturekonomi. En elbokbuss passar alltså bibliotek som hand i handske. Och eftersom bibliotek är kunskapsorganisationer, är det väl inte så illa om de hänger med i och går/kör i framkanten av miljötänk.

Hur har elbokbussens första halvår varit och hur har coronapandemin påverkat inkörningen?

Som alla inkörsperioder har den första tiden inneburit vissa tekniska problem och gett upphov till ”tekniska småsaker”. Det tar sin tid att lära känna ett på många sätt helt nytt fordon. Men det första halvåret har varit mycket positivt. Coronan har förstås påverkat på samma sätt som lite överallt, det vill säga trygga avstånd och begränsningar i bruk.

Hur många bokbussar har Åbo överlag i gång och finns det planer för en till elbokbuss?

Två bokbussar trafikerar – vilket också var situationen då jag började jobba på bibban 2003. Den äldre är från 2008, en Volvo B12M diesel och så har vi den nya elbokbussen, som togs i bruk i början av juni i fjol, Jeti E12, en helt igenom elektriskt driven och fungerande buss. Den har också ett namn, Lieke, som är ett gammalt finskt ord för elektricitet. **Elias Lönnrot** använde ordet år 1837, men knappa tio år senare förde **Samuel Roos** fram ordet sähkö, som småningom togs i bruk.

Dieselbussens uppskattade livslängd sträcker sig till kring år 2026. Långsiktsplaneringen har förstås utgått från att den ersättande bokbussen också skulle bli elektrisk.

Eftersom bokbussarnas rutter bildar ett spindelnät runt om i Åbo, fungerar de som mobila närbibliotek. Dessutom stannar de vid skolor och anstalter, så de har också därför en viktig roll som komplement i stadsbibliotekets organisation och invånarnas vardag.

Azra Arnautovic

Foto: Paulina Sandberg

GUNNAR HÖGNÄS

Jobbar: som informatiker på Åbo stadsbibliotek sedan mars 2003

Tidigare erfarenhet: Jobbat inom andra serviceyrken innan samt som kultursekreterare i 15 år

Hobbyer: skriver dikter (har publicerat böcker 1978, 2016, 2018, 2020), ser på idrott, bloggar och har tidigare varit manager för rockband.

Gillar: varierande uppgifter och att ha många bollar i luften

Nordiska rådets litteraturpris 2021

MÅNADSSKIFTET februari-mars är ofta lite grått och tråkigt. Det är lite för mörkt och kallt för att man ska kunna kalla det vår och jag brukar ha tröttnat på vintern redan vid det laget. Under en pandemi är det dessutom extra svårt att hitta energi och driv. Men när man jobbar med nordisk litteratur är den här tiden på året som tur lite extra spännande, för då tillkännages nomineringarna för Nordiska rådets litteraturpris! Och det är jag extra tacksam för just i år.

Bland de nominerade finns många stora namn. **Vigdis Hjort** är nominerad för andra gången, i år med romanen *Er mor død* som följer samma spår som megahitten *Arv och miljö: att ha rätt till sin egen berättelse*. Några andra internationella bästsäljare – men som kanske inte är lika kända de nordiska grannarna emellan – är isländska **Andri Snær Magnason** som nomineras för sin vetenskapsroman med klimattema *Um tímann og vatnið*, finska **Pajtim Statovci** med sin Finlandiabelönta och grymma, men språkligt underbara, *Bolla* och danska **Asta Olivia Nordenhof** med första delen i en planerad septologi om branden ombord på Scandinavian Star, *Penge på lommen*. Grönländska **Niviaq Korneliussen** slog igenom stort med *HOMO sapienne* som nominerades till Nordiska rådets litteraturpris 2015 och nu är hon nominerad för *Naasuliardarpi* som behandlar självmord bland ungdomar på Grönland.

Från Finland är, utöver Statovci, **Heidi von Wright** nominerad för sin prosalyriska *Autofiktiv dikt* där minnen och anekdoter serveras läsaren på ett synnerligen skickligt sätt, och Ålands nominerade är i år **Sebastian Johans** med sin bildrika roman *Broarna* som handlar om åländska Amerikaemigranter kring sekelskiftet. Den som väl känner till det litterära fältet för unga kanske minns svenska **Johanna Lykke Holms** debut *Natten som föregick denna dag* – nu är hon nominerad med en bok för vuxna, nämligen *Strega*, ett verk med lika mycket kroppslighet och sinnlighet som hennes ungdomsroman. Den andra svenska nomineringen, och den enda novellsamlingen i potten, är **Andrzej Tichý** för verket *Renheten* som tvingar läsaren att se på frågan om smuts och renhet i förhållande till mänsklighet och socialrealism. Det här är Tichýs tredje (!) nominering och ett stort namn att räkna med i en nordisk samtida litterär kanon.

Inga Ravna Eira har även hon varit nominerad tidigare, och i år nomineras hon för diktsamlingen *Gáhttára*

Stora namn. Bland de nominerade böckerna för Nordiska rådets litteraturpris 2021 finns en hel rad kända författare. Finlands kandidater är Heidi von Wright, Pajtim Statovci och åländska Sebastian Johans.

Iđit med text på nordsamiska, norska och engelska. Diktsamlingen tangerar såväl klimatförändringar som samiska upplevelser av att leva i samklang med naturen. Danska **Ursula Andkjær Olsens** verk är kanske svårast att sammanfatta. Priskommitén skriver om *Mit smykkeskskrin*: ”På hisnande sätt rymmer *Mit smykkeskrin* allt och får oss att tänka och känna något om allting i världen.” Och jag tänker att det inte går att säga det mer koncist än så. Färöarnas **Lív Maria Róadóttir Jæger** skriver i sitt verk *Eg Skrivi á vátt pappír* om förhållandet mellan det egna tänkandet och alla andras, och utmanar precis som von Wright diktverkets form. Norges **Lars Amund Vaage** nomineras för *Det uferdige huset* där han med sin säregna stil kombinerar genrer, och sist men inte minst har vi den andra isländska nomineringen: *Aðferðir til að lifa af* av **Guðrún Eva Mínervudóttir**, ett flerstämmigt och känsligt verk om längtan efter sammanhang och om överlevnadsmetoder – vilket också är verkets titel på svenska.

Nordisk kulturkontakt har länge jobbat med att synliggöra Nordiska rådets två litteraturpriser. I fjol producerade vi streamade författarsamtal med de nominerade till Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris, och i år kommer vi tillsammans med Nordiska ministerrådet, Nordens hus i Reykjavik, Nordens hus på Färöarna, Nordens institut på Grönland och Nordens institut på Åland att producera streams där vi samtalar med de nominerade författarna till Nordiska rådets litteraturpris.

Samtalen är gratis och sänds live på Facebook, Vimeo och YouTube varje onsdag mellan 14.4 och 26.5. Du kan läsa mer om de nominerade och om priset på norden.org och du kan småningom även låna alla de nominerade böckerna på Nordisk kulturkontakts bibliotek. Och så välkomnar vi er förstås att ta del av våra streams, förhoppningsvis med inspiration och vårkänslor!

Madeleine Dunderlin
Nordisk kulturkontakts specialbibliotek

Ett fint samarbete. Sirkka Koivunen (i mitten) från Röda korsets avdelning i Pargas delar ut utmärkelsen till Janina Svart och Josefin Häggblom från på Pargas bibliotek. Fotograf: Axel Gröndahl/FRK Åboland

Pargas bibliotek är årets fördomsfria föregångare i Åboland

VECKAN MOT RASISM koordineras av Röda Korset och ordnades i år 15-21.3. I samband med det överräckte Röda Korset utmärkelsen Fördomsfri föregångare till elva aktörer som främjat medmänsklighet och likabehandling. I sitt pressmeddelande skriver Röda Korset att “mottagarna av utmärkelsen har på ett föredömligt sätt främjat social delaktighet, likabehandling och tillgänglighet oberoende av språk, nationalitet eller kultur.”

Det är Röda Korsets distrikt inom varje område som beviljar utmärkelserna. Åbolands distrikt beslöt att ge utmärkelsen till Pargas bibliotek med motiveringen att biblioteket “välkomnar alla som har kommit från andra ställen, oberoende av ålder. Biblioteket är alltid villigt att öppna sina lokaliteter för mångkulturell och antirasistisk verksamhet. Man har beställt in böcker, tidskrifter och filmer på olika språk. Dessutom ger biblioteket handledning och hjälp i att använda datateknik.”

– Vi är rörda och glada över utmärkelsen! Den visar att vi i vårt bibliotek lyckats med den viktiga demokratiska uppgiften att skapa en välkomnande plats för alla. Det är ett jobb som ständigt pågår och utmärkelsen sporrar oss att jobba ännu mera för frågor som berör inkludering och jämlikhet, säger personalen på Pargas bibliotek.

Azra Arnautovic

Helmetbiblioteken övergår till en växtbaserad film

BIBLIOTEKEN I HUVUDSTADSREGIONEN kommer framöver att plasta in sina böcker med en växtbaserad bioplast, som inte innehåller fossila råvaror. Man övergår till det miljövänligare materialet i takt med att nytt material plastas in och de gamla lagren av plast tar slut. Samtidigt pågår en undersökning om i vilken utsträckning böcker kan lämnas helt utan omslag av miljöskäl.

Inplastning av böcker ger dem mycket längre användningstid och minskar på så sätt miljöbelastningen. Å andra sidan är användningen av plast ett miljöproblem. Det har hittills varit svårt att hitta en tillräckligt bra växtbaserad ersättare till den vanliga plasten.

Den matta bioplast från inhemska Pelloplast som nu tagits i bruk är till utseendet och användningsegenskaperna mycket lik det tidigare plastmaterialet.

Bioplasten är gjord av en växtbaserad film, som tillverkats av sockerrörsetanol. Filmen består av helt förnybara råvaror och innehåller inga fossila råvaror. Det vattenförtunnade limmet på plasten innehåller inte heller några lösningsmedel.

I lagren finns fortfarande en del vanlig plast, men när den är slut beställs ingen ny. Lagren av material kommer framöver att fyllas på med bioplast.

Försäljningsdirektör **Anna Humalainen** på Suomen kirjastopalvelu berättar att man för närvarande använder vanlig plast och bioplast parallellt.

Bioplast på böcker. Helmetbiblioteken har under våren övergått till att använda ett miljövänligare alternativ vid inplastningen av böcker. Foto: Maarit Hohteri / Helsingfors stad

– Övergångsperioden varar tills den vanliga plastfilm som tidigare beställts till våra lager är slut. Enligt en grov uppskattning kommer den vanliga plasten att ta slut inom några månader.

Allt behöver inte plastas in

Man undersöker också hur väl böcker utan några som helst omslag klarar utlåningsanvändning. Försöket, som inleddes på biblioteken i Helsingfors i mars, pågår fortfarande, eftersom böckerna på grund av coronastängningen inte ännu hunnit cirkulera tillräckligt.

På biblioteken bedömer man att man skulle kunna avskaffa inplastningen av material som snabbt blir föråldrat samt tidningar, billiga pocketböcker eller fackböcker som sällan lånas. Däremot behöver åtminstone barnböcker ha ett skyddande omslag.

Beslutet att övergå till växtbaserad plast är betydande, eftersom ungefär 124 000 böcker köptes in bara till biblioteken i Helsingfors förra året. Förutom i Helsingfors har bioplast redan introducerats på alla de 64 biblioteken i Esbo, Vanda och Grankulla.

Suomen kirjastopalvelu Oy och koncernens andra företag Booky.fi Oy är avtalsleverantörer till Helmet-biblioteken. De levererar i praktiken allt bokmaterial till biblioteken i huvudstadsregionen. Inplastningen sker huvudsakligen maskinellt.

Källa:

STT Viestintäpalvelut

Möteskallelse

Kallelse till Finlands svenska biblioteksförening rf:s årsmöte

Plats: Fyyri, Kyrkslätt och Zoom
Datum och tid: 11.5 kl. 9.00
På grund av pandemiläget uppmuntras mötesdeltagarna att delta på distans.
Vörå, 15.3.2021
Marina Sandström, ordförande

Unik mätning. Tretton bibliotek i Finland deltog i fjol i en undersökning där man mätte hur stora bibliotekens koldioxidavtryck är. Foto: Pawel Czerwinski / Unsplash

Bibliotekens koldioxidavtryck mätta för första gången

ENERGIFÖRBRUKNINGEN ÄR DEN största faktorn som ökar på bibliotekens koldioxidavtryck. Cirka två tredjedelar av bibliotekens utsläpp orsakas av uppvärmningen av lokalerna och av elkonsumtionen, varvid koldioxidavtrycket är större ju större biblioteket är. Biblioteken har trots allt ingen beslutanderätt för till exempel anskaffning av utsläppsfri el, utan kommunerna beslutar om detta.

I undersökningen som utfördes på hösten 2020 deltog 13 olika stora pilotbibliotek runt om i Finland.

I undersökningen utredde man bland annat hur stort bibliotekets koldioxidavtryck är, vad det består av samt skillnaderna mellan olika stora bibliotek. Utöver energiförbrukningen har till exempel materialets livscykel, omlopp och plastning en inverkan på koldioxidavtrycket.

– Antalet bokband, plastning av material och hantering av avskaffade böcker kan påverkas i varje bibliotek, men på basis av undersökningsresultaten kan biblioteken inte med dessa åtgärder märkbart minska på sina koldioxidavtryck. Ansvaret för miljöpåverkningarna hos de allmänna biblioteken ligger för en stor del även hos disponenterna, lokalcentralerna och beslutsfattarna i kommunen, säger **Harri Sahavirta**, projektchef för och verkställare av projektet De allmänna bibliotekens miljömedvetenhet för 2020-talet.

Beslutsfattarnas ansvar

– Meddelandet till beslutsfattarna i kommunen såhär inför kommunalvalet är också tydligt: om man vill minska på miljöpåverkningar inom kommunens tjänster och avser nå de nationella målen för koldioxidneutralitet, måste man fästa blicken på förbrukningen och skicket av fastigheterna och tekniken som styrs av kommunen. De är i en betydande roll i strävan efter koldioxidneutralitet, säger Sahavirta.

År 2019 var koldioxidavtrycket hos de allmänna biblioteken 32 000 ton CO_2-ekvivalenter. Resultatet fick man genom att primärt använda medeltalen av de medverkande bibliotekens kalkyler samt delvis från att direkt använda statistikuppgifter och emissionsfaktorer (böcker och e-böcker). Beroende på bibliotekets storlek växlade medeltalet av koldioxidavtrycket i de medverkande biblioteken mellan 30–420 t CO_2 e.

Undersökningen av koldioxidavtrycket är en del av projektet De allmänna bibliotekens miljömedvetenhet för 2020-talet, vars avsikt är att främja bibliotekens miljökunskap, koldioxidneutralitet och delningsekonomi. Kalkylerna för koldioxidavtrycket har utförts av Positive Impact, som är expert partner i projektet.

Källa:

STT Viestintäpalvelut

Tritonia
– tvärvetenskapligt samarbete när det är som bäst

Tritonia har genomgått en hel del förändringar den senaste tiden, men fungerar fortfarande som en tvärvetenskaplig och flerspråkig mötesplats för flera högskolor i Vasa och dess studerande, personal och forskare. Biblioteket är även öppet för allmänheten.

Viktig mötesplats. Jonna Toukonen, Tritonias serviceschef, ser fram emot flytten till den nyrenoverade byggnaden och hoppas på fina möten användarna emellan.

STORA PLANER PRÄGLADE

1990-talet då Vasa universitet, Åbo Akademi och Svenska Handelshögskolan (Hanken) på undervisningsministeriets rekommendation gick samman och började planeringen av ett gemensamt bibliotek. Biblioteket, som fick namnet Tritonia, öppnade sina dörrar 2001 och betjänade vid den tidpunkten ungefär 6000 studerande.

– Namnet Tritonia syftar delvis på de tre grundande universiteten men också på dess fina placering vid vattnet – i den antika mytologin var Triton havsgudens Poseidons son, berättar **Jonna Toukonen**, servicechef på Tritonia.

År 2010 anslöt sig också Vasa yrkeshögskola och Yrkeshögskolan Novia till Tritonia. Novias och Centrias gemensamma bibliotek i Jakobstad samt Novias informatiker på Raseborgs campus hör också till samarbetet och Tritonia har även ett serviceavtal med Helsingfors universitets juridiska fakultet i Vasa. Då Tritonia var som störst använde 12 000 studerande biblioteket.

Nya behov ledde till förändringar

I ungefär 20 år fortsatte biblioteks-samarbetet mellan högskolorna men med tiden förändrades högskolornas behov och resurser. Hanken och Åbo Akademi beslöt båda att lämna Tritonia.

– Det kom en punkt då man behövde minska på utgifterna och omvärdera behov och strukturer. Tritonia-samarbetet var värdefullt och beslutet var knappast lätt att ta, säger **Isabel Nygård-Anturaniemi**, bibliotekarie på Åbo Akademis bibliotek Academill i Vasa.

I dag består Vasas högskolebiblioteksnätverk av flera olika bibliotek; Åbo Akademi har Academill, Hankens material finns på Vasa stadsbibliotek och bakom Tritonia står återigen

En kulturell smältdegel. Tritonia är en viktig mötesplats för personal och studerande från olika vetenskapsområden. Fotograf: Jonna Toukonen.

Kreativiteten flödar. Heidi Troberg, informationsspecialist på Tritonia, uppskattar kreativiteten och flexibiliteten i sitt arbete. Fotograf: Terhi Pihlajakoski

Firar 20 år i år. Tritonia i Vasa grundades 2001 av Svenska Handelshögskolan, Vasa universitet och Åbo Akademi. Fotograf: Jonna Toukonen.

tre högskolor: Vasa universitet, Vasa yrkeshögskola och Yrkeshögskolan Novia.

– Vi kommer att sakna den kulturella smältdegeln som Tritonia erbjöd, men det är fint att vi får ett helt eget campusbibliotek. Vi har fått mycket stöd av våra kolleger i Åbo och vi ser fram emot att kunna ta emot våra kunder i Academill, berättar Nygård-Anturaniemi.

Vardagen på Tritonia

Den kanske största omställningen ligger ännu framför Tritonias användare och personal. Biblioteket flyttar till Luotsi-byggnaden på samma campus; byggnaden ska ännu renoveras innan biblioteket kan flytta in. Renoveringen beräknas vara klar i mitten av 2022. En annan förändring gäller anställningar; biblioteksspersonalen har tidigare varit anställda av respektive högskola. Nu är alla anställda av Vasa universitet och de två yrkeshögskolorna har ingått serviceavtal om köp av vetenskapsbibliotekstjänster. I praktiken ändrar ändå inte personalens arbetsuppgifter nämnvärt.

Förutom större organisationsförändringar har också coronapandemin påverkat Tritonias verksamhet. Våren 2020 stängdes biblioteket helt. Rådgivning, handledning och undervisning i informationssökning började skötas via webben och många fler sätt att betjäna biblioteksanvändarna togs i bruk. Nu betjänar Tritonias personal per telefon, e-post, chatt och via Zoom och personalen har snabbt kunnat anpassa sig till de nya omständigheterna.

– Vi har investerat i mer elektroniskt material och vi kommer till exempel att med bland annat studiepsykologen starta en podcast om allt vad gäller examensarbeten. Vi har som tur haft möjlighet att vara väldigt kreativa och utforska nya sätt att jobba, berättar **Heidi Troberg**, informationsspecialist på Tritonia.

Ett förändrat Tritonia

Trots de stora förändringarna ser Troberg bara positivt på framtiden.

– Det finns så mycket potential. Vi kan utveckla mer och bättre självservice för kunderna i den nya byggnaden, vi har fler digitala resurser att tillgå, vilket ger goda möjligheter för distansarbete och -studier och den nya biblioteksbyggnaden möjliggör överlag ett flexiblare arbetssätt. Det kommer att bli en bra helhet – ett Tritonia 2.0!

Den rådande pandemin har ökat behovet och vikten av e-material och minskat detsamma på tryckt material. Enligt Toukonen är det här bra för Tritonia, med tanke på flytten till en mindre biblioteksbyggnad.

– Jag tror att bibliotekets roll som mötes- och arbetsplats kommer att bli ännu viktigare, eftersom coronapandemin har visat att även om allt material finns på webben och mycket arbete sköts på distans och är oberoende av tid och plats, så tillför fysiska möten mervärde och fyller ett särskilt behov. Jag hoppas att Tritoniasamarbetet existerar i någon form så länge det finns flera olika universitet i Vasa.

Azra Arnautovic

Spännande tider på högskolebiblioteken

Det har varit ett annorlunda år och även vår vardag på biblioteken har stått inför förändringar och utmaningar vi tidigare inte ens behövt föreställa oss. Situationen var overklig och föga anade vi då att vi ett år senare fortfarande skulle befinna oss i motsvarande situation.

UNDER VÅREN VAR biblioteken först tvungna att helt hålla stängt och responsen lät inte vänta på sig. Folket ville ha tillgång till sina bibliotek, de ville ha möjlighet att låna material och vistas i biblioteket. Speciellt när mången var hänvisad till en begränsad tillvaro och därmed hade än mera tid att läsa. Och för studerande innebar det stora bekymmer när de inte fick tag i den kurslitteratur de behövde för sina studier. Men än mera har studerande saknat biblioteket som en plats att träffas på och studera och den studiefrämjande miljö med tillgång till böcker, läsplatser och grupprum som biblioteket erbjuder.

Det blev en anstormning av studerande och personal som tog kontakt och behövde extra stöd med digitala resurser när alla i större utsträckning än annars var hänvisade till dem. Arbetsmängden ökade markant och det var intensiva månader på våren. Som blev till en intensiv och annorlunda höst när virusspridningen igen blev stor och distansstudier ånyo blev ett faktum. Vi höll kurser i informationssökning på distans och studerande beställde ut böcker från biblioteket via en hämtservice. Att hålla öppet med begränsad service blev det nya normala och vi har landat i en digital tillvaro, omgivna av skärmar och normaliserat pratande för oss själva.

Nya mötesplatser

För mig är den stora förändringen att hålla undervisning i informationssökning, ge handledning och ha möten med lärare på distans. Teams, Zoom och liknande har blivit de nya

mötesplatserna, oavsett vad som ska avhandlas. Förut användes de här digitala verktygen endast när alla eller några var geografiskt åtskilda. Idag är det en daglig mötesplats. Gällande undervisningen hoppas jag kunna hålla den på plats framöver, den sociala interaktionen med studerande tillför mycket i undervisningssituationen och jag ser fram emot att direkt kunna diskutera utan skärmarnas begränsningar. Däremot tycker jag att handledningen lämpar sig väl för och gärna kan hållas på distans även i fortsättningen. Genom att dela skärm kan man tillsammans fundera kring effektiva sökmetoder och samtidigt gå igenom det konkret. Möjligheten att boka tid för handledning digitalt är något många studerande och lärare har uppskattat.

Handledning är en stor del av mitt arbete och den sker nu främst via distansträffar, e-post eller i vår chatt. I våras mångdubblades antalet kontakter i chatten. Frågorna varierade: hur lånar man böcker, hur är biblioteket tillgängligt, hur använder man digitala resurser för att till exempel söka vetenskapliga artiklar.

Jag har huvudsakligen arbetat hemifrån sedan mars 2020 och gör det fortsättningsvis. Det fungerar över förväntan att arbeta hemma. Med de digitala verktygens hjälp kan arbetet utföras smidigt.

Biblioteken behövs

Visst har året varit utmanande, och visst har det många gånger krävt nya lösningar, men genom kreativt serviceinriktat tänkande har vi inte bara tagit oss genom året utan dessutom gjort det väl. På olika sätt har vi gett service till våra användare, under vissa perioder enbart till studerande och personal men även till externa användare inom ramarna för vad restriktionerna tillåtit.

Vi saknar att träffas på riktigt, att kunna umgås och prata med varandra utan skärmar – oavsett om det handlar om arbetsrelaterade möten, informella diskussion i korridoren, gemensamma luncher eller avkopplande kaffepauser. Även om jag tillika förundras över hur mycket den digitala gemenskapen ger.

Vi har starkare än förut fått bekräftelse på att biblioteken behövs, både för att tillhandahålla material och för att erbjuda mötesplatser och ställen att studera eller bara för att läsa en stund i inspirerande miljö. De digitala lösningarna har funnits länge och har nu under det senaste året fått en mera etablerad plats, precis som distansarbetet.

Biblioteken lever i spännande tider – alltid!

Gun Vestman
informationsspecialist, Tritonia

Omvälvande år för biblioteksanställda

Bibban bad några biblioteksanställda från de finlandssvenska universiteten och yrkeshögskolorna att berätta om sina erfarenheter från året som gått.

Servicechef Eva Costiander-Huldén, ÅA

Vad har du ändrat i ditt arbetssätt detta år som kommer att stanna kvar?

– Alla möten, all undervisning och handledning sker genom Zoom. En del av undervisningen har redan tidigare skett på distans, och jag tror att vi efter pandemin kommer att fortsätta med hybridmodeller. Samma gäller möteskulturen: det finns uppenbara fördelar med distansmöten, då ÅAB:s personal jobbar på två orter och vi verkar i fem olika fysiska enheter. Vi har lärt oss den digitala mötestekniken snabbare än under så kallade normala förhållanden. Snabba chatt eller videosamtal med medarbetare fungerar också fint. Det går snabbt att förflytta sig från ett ställe till ett annat.

– Jag tror också att distansarbetet kommer för att stanna i vårt universitet. Ur arbetsgivarens synvinkel innebär det lägre hyres- och resekostnader. Redan innan pandemin hade många mötesresor eller kurser ersatts av video- eller Zoommöten och webbinarier, vilket jag är glad för.

I vilken utsträckning har du arbetat på distans under året och hur har det fungerat?

– I mitt arbete ingår administration och planering mer än samlingsarbete, kundkontakt eller undervisning. Jag har möjlighet att arbeta på distans ungefär tre-fyra dagar i veckan. Det har fungerat rätt bra så länge arbetsuppgifterna och tekniken tillåter det. Så småningom har jag lärt mig att tidsmässigt simulera en arbetsdag på biblioteket, att inte frestas jobba fler timmar eller tvärtom. Jag kan arbeta ostört, förutom att katten hoppar på tangentbordet och kräver uppmärksamhet då och då.

Vilken respons har bibliotekets användare gett dig? Vad har varit den mest överraskande reaktionen?

– Den positiva responsen har till exempel berört handledningssituationer med bara en person, så som vuxenstuderande som behöver stöd i informationssökning. Det har ingen betydelse längre var man befinner sig eftersom man kan dela skärm och resonera kring sökningar i olika databaser. När det gäller undervisning eller presentationer för större grupper märker man en viss skärmtrötthet och avsaknad av feedback från studenterna – då gäller det att hitta på korta aktiverande metoder.

Vad väntar du mest på då vi småningom återgår till normala förhållanden, det vill säga att biblioteken får hålla öppet igen/eller fortsätta hålla öppet men utan restriktioner?

– Mänskan är en social varelse och behöver den omedelbara kontakten med andra. Jag saknar kaffepauser, korridorsnack, och non-verbal kommunikation utan dataskärmsfilter. Kundkontakt i biblioteket eller på campus utan mask och säkerhetsavstånd. Att få besöka vår nya enhet i Academill i Vasa. Afterwork med löneöl. Och om läget tillåter hoppas jag få delta i en bokmässa eller en konferens och träffa kolleger från andra bibliotek i världen.

Har du någon allmän reflektion du vill dela med dig från året som gått? Vill du berätta om något speciellt på ert bibliotek?

– ÅAB är ett ganska stort bibliotek med många verksamheter. Före utbrottet hade vi nyligen övergått till ett nytt bibliotekssystem med mycket jobb kring planering och implementering. Planeringen och öppnandet av en ny enhet i Vasa blev en större utmaning än vi tänkt oss på grund av pandemin. Vi har i två år arbetat för högtryck med dessa och andra projekt. Det har också lärt oss att inte ta något för givet. Nya restriktioner och bakslag har stärkt oss i beredskapen att ändra på servicetänket på en mycket kort tid. Pandemin har drabbat medarbetarna på olika sätt och arbetsbelastningen har varit ojämn.

– Samtidigt gäller det att se över horisonten och hoppas på att vi kan återgå till mera normala men förmodligen annorlunda arbetsförhållanden nästa höst.

» Omvälvande år för biblioteksanställda, forts.

Biblioteksekreterare Hanna Nordberg, Hanken

Vad har du ändrat i ditt arbetssätt detta år som kommer att stanna kvar?

– När coronan slog till hade Hankens bibliotek just genomgått en stor förändring i och med att Hanken gick ur Tritoniasamarbetet vid årsskiftet 2019-2020. Vi är bara två personer som jobbar på Hankens bibliotek i Vasa. Hanken hade flyttat sin tryckta boksamling till Vasa stadsbibliotek och vi var mitt uppe i att skapa nya processer och lösningar och någon egentlig vardagsrutin hade inte hunnit uppstå. Därför har jag lite svårt att uppskatta hur vardagen hade sett ut nu, om inte coronaverkligheten hade infunnit sig.

– Jag hoppas att möjligheten till distansarbete ska finnas kvar även efter coronan. I någon mån skulle jag gärna fortsätta jobba på distans även i framtiden, en eller ett par dagar i veckan ungefär. Vissa arbetsuppgifter har varit sköna att utföra hemifrån, där man lättare får arbetsro.

– Tidigare jagade jag ibland kollegor för att diskutera något ärende, medan jag nu skickar iväg ett meddelande istället. Det tar en stund att uttrycka en sak i skrift, men sedan får man släppa saken tills man får svar. När man kommunicerar skriftligt svarar man när man har tid, och hinner kanske tänka igenom saken bättre än om man blir avbruten av en kollega, eller en kund, som oväntat ställer en fråga. Detta bidrar också till att man lättare kan fokusera på arbetet, en uppgift i sänder. Förhoppningsvis kommer jag ihåg denna möjlighet även när distansarbetet tar slut.

I vilken utsträckning har du arbetat på distans under året och hur har det fungerat?

– Jag har jobbat på distans fyra dagar i veckan. Det har fungerat över alla förväntningar, tack vare biblioteksystem och program som går att använda på distans. Eftersom jag delvis jobbar med tryckta böcker har

Foto: privat

det varit bra att åka in till biblioteket en dag i veckan och ställa fram nytt material. Samtidigt har jag släpat hem nyanlända böcker, behandlat dem i hemmakontoret, och därefter tagit dem tillbaka till biblioteket.

– Under dagen i biblioteket deltar jag i kundservice vid disken. En stor del av arbetet där går ut på att fysiskt lokalisera böcker åt kunder och hämta reserverade böcker ur hyllan. Det jobbet behöver göras fysiskt på plats.

– Men i övrigt kan det mesta av mitt jobb göras på distans. Bokbeställningar, innehållsbeskrivning, fjärrlån och dokumentleverans, hantering av fakturor och så vidare, kräver i huvudsak inte att jag befinner mig på min arbetsplats.

Vilken respons har bibliotekets användare gett dig? Vad har varit den mest överraskande reaktionen?

– Många har varit glada över att servicen ändå fungerar så bra som den gjort. Hanken har en hel del e-material, både böcker och artiklar, vilket varit oerhört tacksamt under det gångna året. En del leverantörer har även varit tillmötesgående och gjort sitt e-material tillgängligt i högre utsträckning under pandemin. Vissa lärare har varit positivt överraskade över tillgången till e-böcker och därigenom funnit ersättande material för sina kurser, som över en natt blivit onlinekurser.

Vad väntar du mest på då vi småningom återgår till normala förhållanden, det vill säga att biblioteken får hålla öppet igen/eller fortsätta hålla öppet men utan restriktioner?

– Arbetsgemenskapen, helt klart. Vi har under året haft täta möten över Teams, så man har nog hållit sig uppdaterad om vad som är på gång inom organisationen. Men möten online kan förstås inte ersätta fysiska möten, att få träffa kollegor och kunder på riktigt. I mitt fall gäller det både personal och studerande vid Hanken,och därtill personalen och kunderna vid Vasa stadsbibliotek. Stadsbibliotekets verksamhet har rullat på, med vissa begränsningar, under stora delar av året, vilket varit tacksamt för kunderna som haft tillgång till material.

Har du någon allmän reflektion du vill dela med dig från året som gått? Vill du berätta om något speciellt på ert bibliotek?

– Det tunga året har medfört något gott för mig och min enda kollega på Hankens bibliotek i Vasa. Eftersom de flesta inom Hanken har arbetat på distans har vi ofta möten online och vi har lärt känna våra kollegor på Hankens bibliotek i Helsingfors på ett helt annat sätt än vi hade gjort annars. På mötena diskuterar vi aktuella saker och på det sättet får man också hjälp och stöd om man funderar över något.

– Samarbetet har alltså blivit mycket bättre än det annars hade varit, och tajmingen var egentligen inte så dålig för oss i Vasa, som var mitt uppe i en stor förändringsprocess. Men visst väntar jag ivrigt på att få återgå till en vardag där jag faktiskt åker iväg till jobbet på morgnarna. Nu, om inte tidigare, har jag och troligen många med mig, insett hur mycket arbetsplatsen, kollegorna och kunderna betyder.

Bibliotekarie Inger Måtts-Wikström, Arcada

Vad har du ändrat i ditt arbetssätt detta år som kommer att stanna kvar?

– I princip är arbetsuppgifterna de samma som förut, utom att jag nu mest jobbar hemifrån. Jag har därför kunnat lägga upp min arbetsdag mera självständigt och verkligen koncentrera mig på det som just den dagen är aktuellt. I framtiden hoppas jag kunna bibehålla en hybridmodell, hemmajobb varvat med jobb på biblioteket.

I vilken utsträckning har du arbetat på distans under året och hur har det fungerat?

– Under våren arbetade jag hemifrån, som alla andra. Efter semestern har jag varit på plats cirka en dag per vecka och resten av dagarna hemma. För mig fungerar det bra på det sättet.

Vilken respons har bibliotekets användare gett dig? Vad har varit den mest överraskande reaktionen?

– Jag frågade mina kolleger om det här och ingen kom på någon speciell respons. De flesta kunder har väl tagit situationen som den är och accepterat den. Vi har försökt vara så tillmötesgående som det går och det kanske studenterna har märkt och nöjt sig med.

Vad väntar du mest på då vi småningom återgår till normala förhållanden, det vill säga att biblioteken får hålla öppet igen/eller fortsätta hålla öppet men utan restriktioner?

– Jag väntar mest på att kunna sitta tillsammans med mina kolleger i samma rum och diskutera och planera (utan munskydd). Jag väntar också på att på allvar få ta itu med den fysiska samlingen som lidit under den här tiden. Det finns mycket nytt att katalogisera och gammalt att avskriva.

Har du någon allmän reflektion du vill dela med dig från året som gått? Vill du berätta om något speciellt på ert bibliotek?

– Jag tänker främst på vars och ens välbefinnande och hur viktigt det är att sköta om sig själv och hålla kontakt med kolleger och vänner. Det är viktigt att hålla någorlunda regelbundna arbetstider för att sedan kunna ha fritid, men också att ge sig själv möjligheten att gå ut i dagsljus och röra på sig för att orka.

– Vårt bibliotek har haft kundservice alla dagar under hösten, några timmar per dag med en ur personalen på plats. Dessutom har vi meröppet för våra egna studenter och vår egen personal så länge huset är öppet. Vi har undervisning och handledning online samt besvarar kundernas frågor via e-post och telefon under så kallad kontorstid.

Gun Vestman
informationsspecialist, Tritonia

Foto: Mikael Karmano, Arcada

Användningen av bibliotekens e-material nådde rekord 2020

UNDANTAGSFÖRHÅLLANDENA UNDER coronatiden har bidragit till detta, men trenden har varit stigande ända sedan 2014. I nuläget finns ändå en ojämlikhet mellan finländarna i fråga om biblioteken eftersom tillgången till e-material beror på vilken kommun man bor i. Projektet för digitala medier på biblioteken, som har som mål att skapa ett gemensamt e-bibliotek, vill band annatåtgärda detta missförhållande.

Inom Helmet-biblioteken i huvudstadsregionen ökade användningen av e-tidningar år 2020 med 118 procent, medan användningen av e-ljudböcker ökade med 41 % och användningen av e-böcker med 20 %. På biblioteken i Kajanaland och Norra Österbotten ökade användningen av e-tidningar med 151 % och användningen av e-ljudböcker med 68 %. Utvecklingen har under en tid gått i samma riktning i hela landet: åren 2014–2019 har utlåningen av e-böcker ökat med 336 % och utlåningen av e-tidningar med 390 %.

– Coronaåret har helt klart ökat finländarnas intresse för bibliotekens e-material. Utlåningen av sådana började dock öka redan för sex år sedan, och jag är övertygad om att denna utveckling kommer att fortsätta oberoende av coronaläget. Behovet av ett jämlikt och användarvänligt gemensamt e-bibliotek är därför stort. Hur projektet lyckas avgör hur bibliotekens samlingar kommer att se ut om 20 år, säger **Virva Nousiainen-Hiiri**, chef för biblioteksnätets gemensamma tjänster.

Projektet för digitala medier på biblioteken, som finansieras av undervisnings- och kulturministeriet, siktar på ett digitalt bibliotek för alla som är enkelt att använda för såväl användare som personalen på biblioteken. Förläggarna skulle också lättare få tillgång till användningsdata. Projektet är för närvarande i utredningsskedet, och resultat väntas i slutet av april.

Källa: STT Viestintäpalvelut

Innehållet på YouTube kommer att bestå

FÖR ATT FÅ EN MER heltäckande bild av hur coronapandemin påverkat och förändrat arbetsmetoderna vid biblioteken, skickade Bibban även ut ett frågeformulär till bibliotekschefer vid fyra allmänna bibliotek i Svenskfinland. Två bibliotekschefer svarade att de skickat formuläret vidare till respektive filialer men att inga bibliotekarier nappat på att svara på frågorna Från ett huvudbibliotek kom inget svar alls.

Linda Åkerlund som är specialbiblioteksfunktionär vid Sibbo huvudbibliotek var därmed den enda som svarade på frågorna. Så här ansåg hon att pandemin inverkat på arbetet:

Vad har du ändrat i ditt arbetssätt detta år som kommer att kvarstå efter pandemin?

Jag har börjat göra bokpratlistor på helle.finna.fi som jag sedan delar med lärarna. De har varit väldigt glada att de i efterhand kan gå igenom böckerna jag pratat om. Vi har också producerat en hel del material på våra sociala medier. Vårens babypoesi är till exempel helt och hållet tillgänglig via YouTube, vilket betyder att vi kan erbjuda den oberoende av vad som händer annars. Det finns givetvis både för- och nackdelar med det, men jag gläder mig åt att jag kan göra något. Även om jag inte är säker på att jag fortsätter med just babypoesi på YouTube efter corona så vill jag fortfarande regelbundet erbjuda våra kunder innehåll för barn via den kanalen. Hit hör också min nya arbetsuppgift att skriva textning till våra YouTube-videon, i enlighet med den nya lagen som kom i höst. Jag kommer också mer aktivt att erbjuda grupper möjligheten till besök. Det har jag gjort också innan corona, men det är faktiskt jätteroligt att få besöka dem på ”deras område”. Trots de tunga bokkassar man är tvungen att ta med sig.

I vilken utsträckning har du arbetat på distans under året och hur har det fungerat?

Förra våren gjordes största delen av arbetet på distans, sedan dess har jag mest varit på plats på biblioteket. Att helt jobba hemifrån är svårt eftersom jag inte kan ta med mig alla arbetsuppgifter hem. Och så saknar jag såklart mina underbara kolleger. Att hitta ett ergonomiskt och lugnt ställe att jobba på hemma är också svårt då man bor trångt.

Då det gäller gruppbesök har största delen av dem varit på distans det här året. Det har fungerat förvånansvärt bra. Bokprat fungerar bra också på distans, speciellt om klassen får bokkassar på förhand eller om man bokpratar om e-material. Vi har också ordnat spel på internet på distans, där jag handleder gruppen via Teams. Tyvärr har gruppbesöken varit klart färre det senaste året. Speciellt de lägre klasserna och småbarnspedagogiken lyser med sin frånvaro i statistiken.

Vilken respons har bibliotekets användare gett dig? Vad har varit mest överraskande reaktionen?

Främst positiv. Även om många kunder gärna skulle vilja gå mellan hyllorna själva uppskattar de ändå att vi har möjlighet att betjäna dem. De kommer väl ihåg hur det var förra våren då biblioteket stängde helt. En situation som jag kommer att minnas länge var då en mamma stod bakom dörren med sitt barn. Då det blev klart för dem att de inte får komma in började barnet gråta. Då insåg jag hur viktigt biblioteket är för många kunder här i Sibbo och det är säkert så på andra ställen också.

En annan överraskning var hur populär vår ljudteater var. Till Topeliusdagen spelade vi in pjäsen ”Fågel Blå” på finska och svenska och den är klart vår mest populära video på YouTube. Det är ett koncept vi kommer att fortsätta med.

I väntan på bättre tider. Linda Åkerlund väntar på tiden efter corona då det igen är tillåtet att ordna fysiska möten. Samtidigt har pandemin skapat nya arbetsrutiner som kommer att kvarstå, såsom olika slag av innehåll på YouTube.

Vad väntar du mest på då biblioteken får hålla öppet igen?

Gruppbesöken! Att eleverna fritt ska få besöka bokbussen igen. Och att slippa använda ansiktsmask hela tiden.

Andra reflexioner, tankar kring coronapandemin och dess påverkan på arbetet, arbetsrutiner?

Först av allt vill jag tacka Sibbo kommun som aldrig skickade hem biblioteksspersonalen även om det var nära ögat. Vi har alla fått jobba hela den här tiden, även om några av oss har hjälpt andra enheter. Själv jobbade jag för översättningstjänsterna en tid förra våren.

Jag vill också tacka mina kolleger som hurtigt kämpar på och försöker hitta små glimtar av glädje i en vardag som ibland kan kännas väldigt tung. Vi är inte starkare än vår svagaste punkt! Så ta hand om den.

Ibland, eller kanske hela tiden, har det varit väldigt snabba vändningar och mycket osäkerhet om framtiden. Det är tärande, men det går inte att göra så mycket åt den saken. Själv tänker jag: ”Det här varar inte för evigt. Förr eller senare blir det annorlunda.”

Medlemskap i facket gav nya insikter

Pia Göös arbetar som biblioteksrådgivare vid Nöykis bibliotek i Esbo. Coronapandemin fick henne att utvärdera sin avhängighet av fackförbund på nytt.

ATT HÖRA TILL ETT fackförbund har för många inom biblioteksbranschen inneburit en trygghet under coronapandemin som vänt upp och ner på vardagen och arbetsrutinerna för en lång tid. Genom att höra till ett fackförbund tryggas utbetalningen av inkomstrelaterad dagpenning vid permittering eller arbetslöshet. På grund av pandemin har personal vid vissa bibliotek drabbats av permitteringar medan andra kommuner erbjudit sina arbetstagare andra, tillfälliga arbetsuppgifter.

Bibban ringde upp biblioteksrådgivare **Pia Göös** som fram till i fjol våras aldrig känt något behov att höra till ett fackförbund. De allt mer beklämmande nyheterna om coronaviruset fick henne ändå på andra tankar. Göös insåg att en utbredd pandemi skulle komma att påverka biblioteken i hög grad. I februari 2020 ansökte hon om medlemskap i Jyty, Offentliga och privata sektorns funktionärsförbund.

– Jag har varit i arbetslivet i trettio år, de senaste tio åren i biblioteksbranschen. Men då budskapet från kommunen var att det skulle bli kärva tider vid biblioteken insåg jag att en obundenhet i värsta fall skulle stå mig dyrt. Jag började fråga runt bland mina kolleger om vilka förbund de hör till och bestämde mig för Jyty.

Givande medlemskap

Senare på våren fick Göös via fackförbundets hemsida veta att förbundet efterlyste aktiva till en verksamhetsgrupp för bibliotekarier. Det är en grupp som ordnar bland annat utbildningar och temadagar och som på sociala medier gör biblioteksarbetet synligt för hela fältet.

– Jag har alltid varit intresserad av att utveckla mig själv i det jag jobbar med. Biblioteksbranschen är i sig dynamisk, det gäller att ständigt förnya sig och hålla sig i takt med tiden. Därför tänkte jag att verksamhetsgruppen kunde vara en bra utsiktsplats där man får verktyg att utveckla det egna kunnandet.

Aktiv i facket. Pia Göös är glad över att hon i fjol våras anslöt sig till fackförbundet Jyty. Medlemskapet ger inte bara en viss ekonomisk trygghet utan har också öppnat dörren till en verksamhetsgrupp för biblioteksanställda som ger djupare insikt och kunskap i det egna arbetet.

Göös blev antagen till gruppen och trots att möten och kommunikationen tills vidare sker per Teams anser hon att medlemskapet är givande.

– Gruppen består av bibliotekspersonal från olika fackförbund och med olika slag av specialkunskap som gör att man kan få nya idéer för sin egen nisch. Jag har till exempel fått tips på hur man ordnar utbildningar och hur man använder digitala verktyg.

Göös säger sig vara lyckligt lottad eftersom hon inte drabbats av permitteringar utan hela tiden haft jobb.

– Jag är jättenöjd över att Esbo kommun inte permitterat oss. Staden grundade också i fjol våras en resurspool via vilken man fortsatt kan ansöka om att få jobba med helt andra arbetsuppgifter under perioder då det inte finns tillräckligt med jobb på den egna arbetsplatsen. Jag har också sökt jobb via poolen och fått arbeta några veckor på ett daghem. Det var roligt men ganska tungt med nya och obekanta arbetsrutiner. Att vi klarar oss igenom den här coronapandemin är på vårt allas ansvar. Jag ser det som min skyldighet att ställa upp så att arbetsgivaren inte tvingas permittera.

Saknar fysiska möten

Trots att det finns jobb och lösningar för hur pandemin ska ridas ut, är den utdragna coronasituationen tärande menar Göös.

– Det är klart att situationen påverkar arbetet. Det handlar ju om kundservice som just nu endast kan erbjudas begränsat och under hårda restriktioner. Biblioteket är ett öppet ställe, tillgängligt för alla och det oroar mig att veta att barnfamiljer, unga och äldre just nu inte kan komma hit. Ingen vet heller hur länge det här kommer att pågå.

Medlemskapet i fackförbundet har gjort Göös mer lyhörd för frågor som för närvarande oroar kollegerna. Det handlar främst om ärenden som berör karantän och hur den tiden påverkar lön och semestrar, frågor om distansarbete och poolarbete.

– För min egen del har jag fått fundera på om det är klokt att besöka andra filialer just nu. Vanligtvis åker jag runt till olika bibliotek som lyder under Esbo stadsbibliotek. Till mina arbetsuppgifter hör också bokprat för skolelever som jag varit tvungen att hålla på distans redan en längre tid. Det fungerar bra men kompenserar inte det fysiska mötet. Elever som behöver mer stöd än andra riskerar att hamna i skymundan på Teams.

Pia Vuorio

Med förmåga att se det ljusa i det svarta

Sanna Tahvanainen växte upp i ett hem där ingen läste. Som barn närde hon sin läslust med att sluka Harlekin-böcker i pappans bensinstation. Avsaknaden av böcker sporrade till att hitta den goda litteraturen på egen hand. I dag är Tahvanainen en erkänd författare som inte skyr de svåra ämnena.

Fotograf: Fredrika Biström

EN FREDAG KVÄLL, hösten 2017, satt författaren **Sanna Tahvanainen** i ett hotellrum i norska Tromsö och förberedde sig på ett äventyr hon väntat på hela livet. Följande dag skulle hon åka på valsafari, det vill säga på en guidad båtfärd för att titta på valar. Under veckan som gått hade Tahvanainen besökt skolor och daghem, pratat svenska och läst böcker för de norska barnen. Uppdraget var en del av jubileumsprogrammet som Föreningen Pohjola Norden, intresseorganet för nordiskt samarbete, ordnade med anledning av att Finland fyllde 100 år. Syftet med uppdraget var att lyfta fram Finland som ett tvåspråkigt land och visa att många finländare har svenska som modersmål.

Tahvanainen hade redan innan avresan bestämt sig för att stanna två extra dagar i Norge för att uppfylla sin dröm. Men på lördag morgon hade det blåst upp till storm.

– Jag visste att båtfärden skulle inhiberas. Det finns inte en chans att se valar när det stormar och vågorna går höga. Valarna följer strömmingen och när det stormar blåser strömmingen från fjordarna långa vägar ut i Atlanten. Ovädret innebar också noll sikt. Det var en enorm besvikelse men i stället för att ge efter för den känslan bestämde jag mig för att gå ut, sätta mig på ett trevligt café och använda de returnerade biljettpengarna på ett par snygga skor.

Den inställda valsafarin genererade också en idé till en bilderbok, *Vilja och valen*, som utkommer hösten 2022. Det är en bok som i likhet med flera av Tahvanainens barnböcker handlar om svåra, mäktiga känslor. Att känna och manövrera det smärtsamma, ibland nattsvarta är bekant för Tahvanainen som för några år sedan fick diagnosen bipolär. Det är en kronisk sjukdom som ger upphov till omväxlande perioder av depression, mani eller blandformer av dem.

Tilltalande tonfall

Då vi träffas en tisdag eftermiddag faller snön tätt över Helsingfors gator och Tahvanainen är på strålande humör. Manuset för hennes nästa roman är snart klart för tryck och hon har nyss fått besked om att rikssvenska **Emelie Gårdeler** tackat ja till att illustrera *Vilja och valen*. Just nu finns det mycket att glädjas åt.

Barn är vetgiriga och smarta och är inte förtjänta av texter skrivna på en lägre nivå.

Temat för vårt samtal är barnböcker, en genre som Tahvanainen i början av 2010-talet blev uppmuntrad att ta sig an. Det var **Mari Koli**, vid den tiden litterär chef vid Schildts & Söderström, som efter att ha läst Tahvanainens manus för diktverket *Allting är amerikanskt*, fäste sig vid tonfallet i manuset.

– Hon bad mig att försöka skriva en barnbok genom att använda samma tonfall. Men jag visste ju inte hur man skriver barnböcker så jag kämpade och slet med texten. När jag visade manuset för Mari sa hon att språket och detaljerna fanns där men att berättelsen saknades. Så jag återvände till skrivbordet, kämpade och slet igen och till sist blev det en barnbok, *Silva och teservisen*.

Bilderboken som utkom 2011, handlar om Silva vars mamma ofta ligger sjuk i migrän, en tillvaro som kantas av värk och kraftlöshet. Kärleken och omsorgen till barnet är ändå hela tiden närvarande. Berättelsen visar hur barnet, med fantasins hjälp, lotsar mamman till ett drömlandskap där de kan mötas utan sjukdomens överhängande skugga. I följande barnbok, *Dröm om drakar*, som utkom fyra år senare, återkommer mor-dottertematiken, den här gången i form av en mamma som har svårigheter att sova. Problemen beror på ett hektiskt jobb som tvingar mamman att arbeta sena kvällar. Åter är det barnet som med sin kreativitet kommer till undsättning så att mamman till sist får tag i sömnen. För *Dröm om drakar* nominerades Tahvanainen och illustratören **Jenny Lucander** till Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris år 2016. Tahvanainen har gett ut fyra barnböcker av vilka den senaste *Min svarta hund* (2020) också behandlar ett komplext tema, nämligen ett barn med specialbehov. Även här spelar föräldrarna en viktig roll. I boken visar Tahvanainen lyhört och ömsint hur det är att vara mamma och pappa till ett barn som har svårigheter att kontrollera sina känslor.

Just denna förmåga att skildra föräldrars svagheter utan att hemfalla åt det dystra, är utmärkande för Tahvanainens barnböcker och något hon fått erkänsla för.

– Jag skulle inte kalla mina böcker problemorienterade. Visst, det finns ensamhet, missbruk och psykiskt illamående i dem men också humor och optimism. På grund av att jag är bipolär vet jag en hel del om det mörka men också mycket om det ljusa. När jag mår bra, mår jag otroligt bra och är mycket effektiv. Jag använder bipolariteten som en superkraft och kanaliserar den till mitt skrivande.

På grund av att jag är bipolär vet jag en hel del om det mörka men också mycket om det ljusa.

Tahvanainen anpassar inte sitt skrivande då hon skriver för barn och hon aktar sig noga för att skriva barnen på näsan, som hon uttrycker det.

– Barn är vetgiriga och smarta och är inte förtjänta av texter skrivna på en lägre nivå. Jag använder gärna vuxna ord och uttryck i mina barnböcker. Man behöver inte förstå alla ord, så som exempelvis kapuschong. Jag roar

Estetiskt i hyllan. Sanna Tahvanainens välfyllda bokhyllor i hemmet fångar blicken. Hon köper alla böcker i bokhandlar, aldrig online. Och hon har en svaghet för vackra bokomslag. Fotograf: Fredrika Biström

mig också med att alltid skriva en undertext i berättelsen, som en blinkning till vuxna som läser böckerna om och om igen för sina barn.

Livsstil som ger mening

Tahvanainen är en mångsidig författare som klev in på den kulturella arenan redan på nittiotalet. Hon var bara nitton år gammal då hon debuterade med diktsamlingen fostren (1994). Tahvanainen blev snabbt känd för sina orädda och klarsynta texter i form av diktsamlingar och kolumner. Sedan nittiotalet har hon utöver barnböckerna gett ut sju diktsamlingar och tre romaner.

– Fram till att jag var fjorton år drömde jag om att bli barnläkare men efter att ha jobbat som praktikant på en bäddavdelning insåg jag att jag inte vill ta hand om andras kroppar. Men jag tyckte om att läsa och skriva uppsatser redan i låg- och högstadiet och det var nog då som tanken om att bli författare föddes.

Att skriva är för Tahvanainen mycket mer än ett arbete som ger bröd på bordet.

– Mitt sätt att arbeta är rätt okonventionellt. Jag kan skriva ett halvt år på en roman men om jag kör fast kan jag ägna mig åt en bilderbok. Det är skrivprocesser som föder varandra. Romaner kräver flera timmar framför datorn medan bilderböckerna mår bra av att ligga länge i malpåse. Jag ser inte mitt skrivande som ett jobb utan mer som en livsstil. Skrivandet ger mig otroligt mycket mening.

Tahvanainen beskriver vägen från idé till bok som lång, ibland kan det ta flera år för den att mogna och finna sin form. Idéerna kommer till henne på olika sätt, ibland via samtal med andra, ibland myntar någon en mening som stannar kvar i minnet och ibland frammanar en situation eller en händelse idén, som i *Vilja och valen*.

– Jag fyller också på min fantasi genom att läsa så mycket jag hinner. Och genom att leva, iaktta människor, umgås, se filmer och gå på teater, får jag nya impulser som föder fantasin.

Gillade inte mumin

För många författare har böcker och läsning varit en omistlig del av vardagen redan i barndomshemmet. Så har det inte varit för Tahvanainen som växte upp i byn Björkboda i Dragsfjärd.

– I min familj läste ingen och ingen uppmuntrade till det heller. Det var nästan så att man tyckte illa om läsning. Det praktiska görandet var det som räknades som att plocka bär, tvätta fönster och klippa gräs. Min mamma var hemmafru och min pappa drev en bensinstation. Ibland gömde jag mig i pappas bil när han åkte till jobbet för jag visste att jag där kunde läsa Harlekinböcker i lagerrummet.

Till familjekretsen hörde låtsasmormor **Teta** som bodde i grannbyn i liten stuga. Bredvid stugan fanns biblioteket, en stor vit villa i kolonialstil dit Teta tog med systrarna Tahvanainen.

– Jag lärde mig läsa när jag var fyra år och växte upp med så kallad dålig bensinmackslitteratur. Men tack vare Teta kom jag i kontakt med barnlitteratur för hon läste **Elsa Beskow**, Emma-böcker och Alfons Åberg för mig och min syster. Teta försökte läsa mumin-böcker också men dem tyckte jag inte om. Det var nog för att den miljö de beskrev, den småborgerliga, var helt främmande för mig.

Det var först i vuxen ålder som Tahvanainen bekantade sig på nytt med författaren och konstnären **Tove Jansson**.

– Hennes texter är mästerliga och hon väjer inte för mörkret varken i mumin-böckerna eller i romanerna. Hon är numera en av mina största favoriter.

Bokomslag inspirerar

Så även om man som barn inte omgärdats av mängder av god litteratur kan man finna böckerna och lusten till läsning senare i livet, menar Tahvanainen. Sin egen läslust livnär hon bland annat genom att flitigt besöka bibliotek. Då hon för tio år sedan bodde på Åland gick hon regelbundet till Mariehamns stadsbibliotek.

– Det var som att gå in i en godisbutik! De hade höga anslag vilket syntes i en välförsedd nyhetshylla som aldrig gjorde en besviken.

Numera är Tahvanainen bosatt i Helsingfors. Richardsgatans ståtliga bibliotek i nyrenässansstil i Gardesstaden erbjuder för henne den rätta stämningen medan nybygget Ode känns för stort och luftigt och för likt ett köpcentrum.

– Jag gillar att låta slumpen avgöra vad jag lånar och botaniserar gärna på basen av omslag. Det gäller också för böcker jag köper. Jag har många böcker i min bokhylla som jag köpt bara för att de har ett snyggt omslag.

Sin bakgrund är något Tahvanainen haft nytta av under sina författarbesök till skolor.

– Jag har fått kämpa för att få vara en läsande och skrivande människa i en miljö som stödde innebandy och terränglöpning. När jag i höstas berättade för högstadiekillarna i Hangö att jag kan fixa mopeder och byta tändstift blev de så imponerade att det inte var något problem att få dem att skriva dikter.

Pia Vuorio

Kolumnen

Exit Covid-19

NÄR JAG SKRIVER det här är det vårvinter, snö på marken och en nedstängning av samhället råder sedan någon vecka tillbaka. Nyhetsrubrikerna domineras av utegångsförbud och vaccinationer. När du läser det här är det enda säkra att snön smultit, men vilket läget är i samhället är omöjligt att förutse. Under hela pandemin har Finland mer eller mindre befunnit sig på knivseggen och balanserat mellan ökade smittfall, nya restriktioner och upprätthållandet av ett funktionsdugligt samhälle.

Hurdant blir då livet efter pandemin? Under krisen har livet förändrats på många sätt. En del förändringar blir säkert bestående, åtminstone de som upplevs som en förbättring. Men hur kommer biblioteken att användas den dag de kan öppna alla sina tjänster igen? Kommer besökarna tillbaka? Vilken tillit har människor att röra sig i allmänna utrymmen, att befinna sig i närheten av andra? Kommer det att kännas tryggt igen? Vilka är samhällets och bibliotekens resurser efter pandemin? Och vad kan biblioteket göra för resiliensen? Trots att vi inte vet slutdatumet för denna kris, behöver vi ha tilltro, framsyn och planera för en trygg öppning av samhället.

Undervisnings- och kulturministeriet samlade i början av året i samarbete med regionförvaltningsverket in information om pandemins konsekvenser för bibliotekens verksamhet. Förutom konsekvenserna, frågades det om synen på hot och möjligheter för verksamheten efter pandemin. Respondenterna betonade vikten av framsynthet i framtiden och att det behövs en beredskapsplan för olika situationer, också för pandemier.

Smidighet och beredskap för förändring och alternativa verksamhetsmodeller har vuxit fram under pandemin och behövs också i fortsättningen. Som den viktigaste lärdomen såg respondenterna en tydligare syn på vikten av kultur och särskilt bibliotekstjänster. Man ansåg att grundläggande kulturella rättigheter inte får glömmas bort, inte ens i kris. Kulturella tjänster främjar en hantering av vardagen, välbefinnande och hälsa, särskilt psykisk hälsa. Att investera i webbtjänster nu och i framtiden ansågs vara viktigt, liksom streamade evenemang och e-resurser. Det finns behov av kompetensutveckling och stöd för produktion av webbtjänster och digitaliserat material.

Det vanligaste hotet var en permanent nedgång i biblioteksanvändningen. Om den minskar permanent, hotar medborgarnas läskunnighet och läslust att minska, vilket leder till ökad ojämlikhet och marginalisering. Bibliotek har inte heller tillgång till allt e-material som användarna behöver. Detta hotar den likvärdiga tillgången till information, särskilt när bibliotekens fysiska tillgänglighet är begränsad.

Som möjligheter såg man att den mentala beredskapen för snabba förändringar har ökat, man har hittat nya sätt att arbeta och verksamheten har kunnat anpassa sig till snabbt föränderliga förhållanden. Införandet av nya arbetssätt sågs som ett bra tillfälle att utveckla, förbättra och göra bibliotekstjänsterna mångsidigare även under normala tider. De nya verksamhetsmetoderna sågs också som en möjlighet för personalen att öka sin tekniska kompetens och distansarbetet.

Liksom pandemin i stort har inverkat på människors liv på olika sätt och i olika grad, har också de begränsade bibliotekstjänsterna gjort det. Studerande har drabbats av att biblioteken inte längre erbjuder studieplatser. Många har också förlorat det trygga rummet och platsen för socialt utbyte eller datorn och stödet för att sköta olika ärenden. Storläsare och stamkunder har använt biblioteket genom att låna reserverade böcker. Men de sporadiska besökarna och de som har hittat de kommersiella leverantörerna behöver kanske lockas tillbaka.

Pandemin har varit som ett världsomfattande test för demokratin. I en del länder har den stått sig bättre än i andra. Också i Finland behöver vi värna om och stärka demokratin under och efter pandemin. Tidpunkten för Sitras projekt *Biblioteket blir forum för folkstyret*, som i höst via regionförvaltningsverkets projektfinansiering och fortbildning sprids till bibliotek i hela landet, kan inte komma lägligare.

Susanne Ahlroth

Överinspektör vid Regionförvaltningsverket med de allmänna biblioteken som specialområde (susanne.ahlroth@avi.fi)

Biblioteken blir forum för folkstyret

Ska vi börja med politik på biblioteken? Ja, varför inte? Fast kanske inte rakt av, men politik och demokrati hör ihop och främjande av demokrati ingår som en punkt i biblioteksslagens andra paragraf.

DEMOKRATIN BEHÖVER ANSVARSTAGANDE medborgare. Vi behöver våra förtroendevalda. Vi behöver aktiva medborgare också mellan valen. Vi behöver kunskap och engagemang. Det vi inte behöver är desinformation, konspirationsteorier och hatretorik. I januari 2017 fick Finland en ny biblioteksslag. Syftet med den nya lagen är bland annat att främja ”ett aktivt medborgarskap, demokrati och yttrandefrihet”. Biblioteken i Finland växte i tiderna fram tillsammans med medborgarorganisationerna och strävan efter bildning för över hundra år sedan.

De var en del av demokratins genombrott skulle man kunna säga. Det är därför helt naturligt att ett demokratiprojekt tar plats på just ett bibliotek. I samband med stadsbiblioteket i Jakobstads hundratjugonde födelsedag lanserades *Hoppsan – jag är en påverkare*, ett tvåspråkigt projekt som vill stärka medborgardeltagandet bland unga. Tanken är att skapa rum – digitala såväl som fysiska – där beslutsfattare och medborgare kan mötas. Målet är enligt finansiären Sitra: ”att främja samhällsdialogen i biblioteksslagens anda”.

Hybridmöte

Det är sex olika bibliotek som deltar i de nu aktuella pilotprojekten som Sitra handhar. Det är biblioteken i Uleåborg, Åbo, Jakobstad, Imatra, Enare och Mäntyharju. Kring biblioteken bygger man upp omfattande kontaktnät och samverkar med olika samarbetspartner.

För Stadsbiblioteket i Jakobstad är projektets tyngdpunktsområden tre:

1. Att få den vanliga människan att förstå att hen faktiskt kan påverka både i stora och små frågor. Speciell målgrupp: unga vuxna.
2. Att föra politiken och beslutsfattandet närmare kommuninvånarna.
3. Att göra EU-frågor kända i vardagen.

Vi har därför skapat en fysisk plats i biblioteket som vi kallar för Medborgarplatsen. Där hade vi i januari 2021 vårt första stora diskussionstillfälle, vilket genomfördes som ett hybridmöte, alltså både fysiskt och med deltagare över nätet. Temat var hållbar utveckling. Lokala politiker och representanter från ungdomsfullmäktige deltog. Det blev intressanta diskussioner och konkreta förslag dök upp.

I februari valde stadsfullmäktige ny stadsdirektör. Genast i början av mars 2021 medverkade den nya stadsdirektören i ett livestreamat intervjutillfälle från Medborgarplatsen. Ungdomar och unga vuxna gavs möjligheten att ställa frågor till stadsdirektören. Via ett formulär kunde de skicka sina egna frågor och hälsningar.

Mångsidigt program

Vi tror att unga är intresserade av samhället, men de kanske tycker att det är svårt eller att de inte hinner. Projektet ska fungera som en fysisk och virtuell arena där vi kan börja mötas. Vi hoppas att även EU-frågorna genom projektet kan hitta fram till de unga. Det är viktigt, inte minst för att Österbotten är en exportinriktad region och beroende av EU-politik. Under vårens lopp kommer bland annat följande program att ske inom ramen för Medborgarplatsen: lokalpolitikernas bokprat på Instagram, ungdomspanel med ungdomar och tjänstemän kring en aktuell fråga, valpanel och EU-vecka.

Drivande lokala krafter bakom projektet är biblioteksdirektör **Leif Storbjörk** tillsammans med projektkoordinator **Päivi Jokitalo** i nära samarbete med rektorn för det finska arbetarinstitutet samt stadens turism- och marknadsföringsplanerare. Bibliotekets personal, såväl ordinarie och projektanställda, deltar. Vi har en bred lokal arbetsgrupp, ett stort kontaktnät, samt en styrgrupp tillsammans med Sitra.

Försöket i Jakobstad började med skapandet av en speciell synlig fysisk plats. Det har vi inte ångrat, trots att coronarestriktionerna hindrat oss att använda den fullt ut. Arbetet med att

Jubileumsfonden för Finlands självständighet (Sitra) har startat upp ett biblioteksprojekt för demokratin i Finland. Detta sker inom ramen för ett större projekt i Sitras regi och går under namnet Folkstyrets grundrenovering.

Hösten 2020 inleddes ett försök där biblioteken i Uleåborg, Åbo, Jakobstad, Imatra, Enare och Mäntyharju har utvalts till pilotbibliotek.

Tanken är att testa hur bibliotekstjänsterna kan kompletteras med en fysisk och virtuell mötesplats som sammanför lokal, regional, nationell och EU-nivå.

Målet är att främja samhällsdialogen i biblioteksslagens anda.

Projekttiden är från oktober 2020 till juni 2021.

Illustratör: Kim Filppula

bygga vidare på de virtuella platserna för projektet fortsätter. Medborgarplatsens portalfigur är skapad av illustratören **Kim Filppula**. Trots vissa brister i den tekniska utrustning när vi började, tycker vi själva att vi nu kommit en bra bit på väg. Ett speciellt tack till den tekniskt kunniga ungdomsledaren **Frank Wikblad** som kom och jobbade med oss!

Läget i Sverige

Hur har man gjort med biblioteken och politiken och demokratin i Sverige? Vi passar på att fråga bibliotekarie M**artin Lövstrand** som för tillfället jobbar för vårt gröna bibliotek. Han kommer från Lund och har jobbat i Malmö.

– Mig veterligen har inget liknande projekt sjösatts i Sverige. På svenska bibliotek betonar vi gärna att den fria åsiktsbildningen kräver att alla invånare har tillgång till information och kunskap. Konkret kan det handla om att tillhandahålla en särskild hylla med böcker och broschyrer om de olika politiska partierna. I Malmö har vi också till exempel haft en serie lunchföreläsningar där man kunnat lyssna till och fråga ut stadens beslutsfattare. En trend de senaste åren, som också rör delaktighet och inflytande, är olika former av verkstäder för skapande verksamhet, liknande det som finns i Ode i Helsingfors, berättar han.

Martins svar är diplomatiskt, men det stärker biblioteksdirektörens uppfattning om att detta Sitra-projekt för de allmänna biblioteken i Finland har alla förutsättningar att bli något stort. Resultaten från pilotbibliotekens försöksprojekt ska kunna skalas uppåt och neråt för att på lämpligt sätt kunna implementeras vid alla allmänna bibliotek i Finland. Stadsbiblioteket i Jakobstad har satsat hårt på att genomföra försöksprojektet lika starkt på svenska som på finska.

Dessa projektet fortgår fram till den 30 juni. Och det kommer att bli en fortsättning. Finlands riksdag har redan år 2020 beslutat om ett anslag på en miljon euro för en fortsättning från hösten 2021, med beaktande av pilotbibliotekens resultat.

Leif Storbjörk
Biblioteksdirektör

Martin Lövstrand
Bibliotekarie

Aktuellt

Ett annorlunda Runeberg Junior-evenemang

BARNLITTERATURPRISET Runeberg Junior delades ut 4.2.2021. Prisutdelningarna har sedan priset första gången delades ut år 2017 alltid skett i Borgå huvudbibliotek med alla barnjurygrupper i publiken.

Denna femte gång blev annorlunda. Programmet var som förut, men publiken omfattade en liten hejarklack bestående av bibliotekspersonal på behörigt avstånd från varandra och en person som skötte streamingen. Men stämningen var det inget fel på! Barnjurygrupperna satt i sina klassrum och tittade på sändningen, mumsade kyssar och drack hallonsaft. Vinnarna skickade videohälsningar till alla barn och andra tittare och Den Fantastiska Festduon Risku & Kerosuo spelade och sjöng lika roliga sånger som alltid förr.

Runeberg Junior-priset år 2021 gick till boken *Nattexpressen* av **Karin Erlandsson** och **Peter Bergting**. Boken *Agnes ja unien avain* av **Tuutikki Tolonen** och **Katri Vuorento** premierades med ett hedersomnämnande.

Det var nu andra gången Erlandsson vann Runeberg Junior-priset. År 2018 fick hon priset för boken *Pärlfiskaren* med illustrationer av **Tuuli Toivola**. Runeberg Junior-priset delas ut av Borgå stad och tidningen *Östnyland*/KSF Media. Prissumman är på 10 000 euro.

Källa: Bibliotekets nyhetsbrev 1/2021, www.borga.fi/bibliotek

Bloggaren som blev Österbottens deckardrottning

Nilla Kjellsdotter, eller Pernilla Österblad som hon egentligen heter, har drömt om att bli författare ända sedan hon lärde sig att skriva. Hösten 2020 debuterade hon med deckaren *I rättvisans blod*.

Jag träffar **Nilla Kjellsdotter** första gången inför en hybridintervju som görs vid stadsbiblioteket den 18 januari. Intervjun ska sändas live och vi är båda lite nervösa. Efter att ha småpratat en stund hittar vi snart gemensamma nämnare i både skoltid och bekanta och den värsta nervositeten släpper. Pernilla, eller Nilla som hon kallas, kommer ursprungligen från Pensala och bor nu i Oravais med familjen, som består av man och två barn. När jag frågar Nilla om vägen till författarskapet varit spikrak, så skrattar hon och säger nej.

– Att bli författare är alltid något jag haft på min ”Bucket list”. 2010 drev jag en blogg och då råkade min granne, den pensionerade journalisten **Stig Svens**, läsa mina inlägg. Han skrev en mycket fin kommentar till ett av mina inlägg: “Du är född att skriva.” Det gjorde att jag på allvar tog tag i min författardröm. Innan jag skrev boken gick jag också en kurs i kreativt skrivande via Arbis och det hjälpte mig framåt i mitt författarskap.

Blodiga mord i Österbotten

I rättvisans blod är första delen i Morden i Österbotten och handlingen är förlagd till Oravais. Boken handlar om kriminalkommissarien Mija Wadö. Mija är 36 år, singel och arbetsnarkoman. Hon blir kallad till en brottsplats i Oravais där en småbarnsmamma blivit mördad. Trots att misstänkta finns, får inte polisen fatt i mördaren och det blir en spännande kapplöpning för att hinna fånga mördaren innan han slår till igen. Boken innehåller flera parallella berättelser och de rör sig i både nutid och dåtid. Nilla berättar att det var ett medvetet val att bygga upp handlingen på det här sättet.

– Jag ville att läsaren skulle få veta varför mördaren blivit en person som tar någon annans liv. Jag ville förmedla faktumet att en människa varken är enbart god eller ond. Olika val och händelser i en människas liv kan tillsammans driva en människa till olika dåd och i berättelsen ville jag visa att en förövare inte behöver vara en ond person i grunden.

Alltsedan Nilla kom igång med skrivandet av sin första bok har det rullat på. Tankemässigt är hon redan framme vid de kommande delarna i deckarserien som fått namnet Morden i Österbotten.

– Det kommer nog att bli flera delar. Som författare är det svårt att koppla bort tankarna på följande bok. Just nu håller jag på och skriver på den tredje boken men i tankarna är jag ibland redan på den fjärde boken.

Jag frågar av Nilla om de följande deckarna också kommer att utspela sig i Oravais men då skrattar hon och ruskar nekande på huvudet.

– I så fall skulle nog Oravais snart bli tomt på folk. Den andra boken kommer att utspela sig i Maxmo skärgård och har arbetsnamnet I hemlighetens blod. Handlingen i den tredje boken är förlagd till min hemby Pensala. För mig var det viktigt att jag skulle känna till miljön där böckerna utspelar sig. Av Stig Svens fick jag rådet att ”gräva där jag står” och det rådet har jag följt.

Vi funderar vidare på berättelsens karaktärer och deras förehavanden. Jag berättar att min favoritkaraktär i Kjellsdotters bok är änkan och pensionären Solveig. Solveig nystar i alla grannars och bybors förehavanden och hon sitter på mycket information om alla runt omkring sig.

– Hon är en karaktär jag skrev med mycket värme och kärlek, men hon är samtidigt en sådan person som man

Fortsättning följer. Deckarserien har fått namnet Morden i Österbotten och vi kan vänta oss flera spännande deckare av Nilla Kjellsdotter. Fotograf: Lotta Karlström

Drömmen som gick i uppfyllelse. Pernilla Österberg har under pseudonymen Nilla Kjellsdotter (t.v) utkommit med sin första bok, *I rättvisans blod*. Biblioteksfunktionär Johanna Häggblom intervjuar Nilla i Nykarleby stadsbibliotek. Fotograf: Lotta Karlström

själv skulle sucka över. Jag tänker att varje by och varje stad har en person som hon.

Pappersbok och ljudbok

När Nilla skrivit klart sin berättelse skickade hon in den till olika förlag med förhoppningen om att boken skulle antas och ges ut i pappersformat. Från det svenska förlaget Lind & Co fick hon svaret att de gärna skulle ge ut boken, men som en digital ljudbok.

– Det var med blandade känslor jag tog emot beskedet från förlaget. Först blev jag jätteglad över att Lind & Co ville ha min berättelse och ge ut den. Sedan blev jag lite fundersam. En ljudbok var ju inte vad jag hade tänkt mig från början.

Nilla valde att fundera på saken och hon gjorde efterforskningar bland andra svenska förlag och hon upptäckte att ljudboken är det ledande formatet för deckare i Sverige.

– De flesta förlag i Sverige ger inte ut en bok i pappersformat om de inte får ljudboksrättigheterna och efter att jag fått bekräftat att jag får ge ut min berättelse i pappersformat på annat håll, så tackade jag ja till ljudboksavtalet med Lind & Co. Pappersboken kom ut via Boklund Publishing i oktober 2020 och ljudboken utkom i januari 2021.

Det är den svenska skådespelerskan **Anja Lundqvist** som läst in boken. De österbottniska ortnamnen kan vara ganska svåra att uttala om man inte är från Österbotten och när jag frågar hur det gick för Anja säger Nilla att det gått över förväntan.

– Jag skickade ljudfiler åt Anja där jag läst in ortnamn, som till exempel Oravais och Jakobstad, men också personnamn som exempelvis Pauli Ranta. Det viktigaste för mig var inte att Anja skulle uttala dem som vi gör med vår dialekt. Huvudsaken var att hon skulle försöka så gott hon kunde utan att uttalet skulle bli alltför konstlat.

Österbottens deckardrottning

Kjellsdotter har i tidningar kallats för Österbottens deckardrottning och när jag frågar henne om hennes egna förebilder bland författare svarar hon att hon är speciellt imponerad av **Camilla Läckberg**.

– Läckberg har byggt upp sin författarkarriär från noll. Hon är inte född i en fin litterär familj och hon varit en vanlig ”småorts-bo”. Läckberg har haft tydliga mål med sitt författarskap och jag beundrar hennes sätt att balansera karriär- och familjelivet.

När Nilla får höra att vi i Nykarleby haft en del bibliotekskunder som berättat att de avbrutit läsningen för att kolla upp ställen som beskrivs i boken, blir hon glatt överraskad.

– Som författare får man ta sig konstnärliga friheter och de hus och ställen, som beskrivs i min bok, är helt fiktiva. Dock var det viktigt för mig att områden och adresser, som förekommer i berättelsen, verkligen skulle finnas i Oravais.

Efter att boken kommit ut kontaktades jag av en läsare som upptäckt att det på en av adresserna faktiskt finns en bastubyggnad med en upp och nervänd hästsko på. Det hade jag inte varit medveten om. Det är roligt när läsarna är uppmärksamma och ger respons på det jag skrivit.

Johanna Häggblom
Biblioteksfunktionär, Nykarleby stadsbibliotek

Lena och Mikaela fick Vanessapriset 2020

Tidigare år har Vanessapriset tilldelats barnbokskreatörer men år 2020 belönades en biblioteksspedagog och en spcialbibliotekarie. "Det är fantastiskt att vinna pris. Alla borde få vinna ett pris!" säger Lena Sågfors och Mikaela Wickström.

VANESSAPRISET DELAS UT vartannat år sedan 2016 till någon som gjort insatser för barn– och ungdomslitteraturen eller som främjat läsförståelse för barn och unga på svenska i Finland.

– Det var oväntat att man skulle få det. Jag upplever att det här priset är till alla som jobbar som barnbibliotekarier, oavsett vilka våra yrkestitlar är, säger **Mikaela Wickström** som är specialbibliotekarie på Nordisk kulturkontakt i Helsingfors.

– Jag blev så rörd under själva ceremonin. **Tua Forsström** sa att visserligen behöver vi böcker men ibland behövs det någonting till och det är vi som är det där extra. Att vårt arbete behövs. Då tänkte jag att ja, äntligen, säger **Lena Sågfors** som är biblioteksspedagog i Kronoby.

– Äntligen syns vi. Det kändes som en bekräftelse på att man gör någonting rätt. Våra kunder vet nog vad vi gör och vi får bra feedback från dem men det är viktigt att någon annan ser det, också någon som inte direkt jobbar med oss, fyller Wickström i.

Mer än en guldkant

Båda två understryker att det är betydligt mer än en guldkant att tilldelas ett stort pris.

– Vår verksamhet är viktig och den måste satsas på, säger Sågfors.

– Jag tror inte att alla föräldrar vet vad deras barn gör när de går till biblioteket med skolan. Vårt jobb handlar ju också om att alla som befinner sig lite utanför litteraturvärlden ska få se vad man kan hitta på, vad man kan göra med litteratur och hur viktigt den är, påpekar Wickström.

Ingen av dem skulle bli pedagog från början. Hela Sågfors familj är pedagoger och det var ytterst motvilligt som hon så småningom blev lite intresserad och sökte sig till gymnasiet som ämneslärare. När det 2009 skapades en tjänst som biblioteksspedagog i Vasa insåg hon att det var biblioteket hon längtade till. Hon sökte tjänsten och trots att hon var säker på att aldrig få den blev hon vald.

Wickström hade bara hunnit jobba två år på ett bibliotek i Esbo innan hon blev moderskapsledig. När hon åtta år senare kom tillbaka till jobbet föreslog hennes chef att hon skulle bli barnbibliotekarie. För någon som inte läst vuxenböcker på flera år och som var omgiven av barnkultur kändes det som att hitta hem. För fem år sedan sökte hon sig till sin nuvarande arbetsplats och jobbar nu enbart med nordisk litteratur, främst för barn.

Svårt att säga nej

Båda upplever att det finns en uppfattning att det är "finare" att jobba med vuxenböcker.

– Det är en tanke vi måste göra oss av med. Jag möter ofta människor som tror att jag egentligen drömmer om att själv skriva barnböcker. Att jag skulle vara en misslyckad författare. Jag är ju en parasit! Jag vill bara ha andras böcker och så gör jag vad jag vill med dem, säger Sågfors.

– Jag tycker statusen för barnlitteratur varit lägre tidigare och vi börjar lite komma ifrån det nu. Men den som jobbar med barnlitteratur är ofta väldigt ensam, de flesta som jobbar på svenska är ensamma i sina enheter och det gör att man blir utmattad. Och så vill man ju inte säga nej till någon. Man vill träffa alla grupper och det är svårt att dra gränser, säger Wickström.

– Jämfört med mitt lärarjobb är det här mycket mer pedagogiskt utmanande. På gymnasiet mötte jag alltid samma åldersgrupp och höll samma kurs flera gånger. Nu gör man nya bokprat hela tiden, plus att vi ska klara av alla åldrar och träffa barn vi inte känner, menar Sågfors.

Vårt jobb handlar också om att alla som befinner sig lite utanför litteraturvärlden ska få se vad man kan hitta på, vad man kan göra med litteratur och hur viktigt den är.

– Folk säger att barnbibliotekarier blir stressade och utarbetade och det blir lätt så. Men jag är inte redo att släppa det än, det är så roligt att jobba med barn, säger Wickström.

Att prata inför en grupp barn eller ungdomar är inget som skrämmer dem men ingen av dem är heller typen som spexar eller klär ut sig för att roa en grupp.

– Ju äldre de är, desto viktigare känns det att jag är mig själv och att

Glad överraskning. Lena Sågfors ser Vanessapriset som en eloge till alla som jobbar som barnbibliotekarier. Fotograf: Frank A. Unger

Ljusning i sikte. Mikaela Wickström anser att barnlitteraturen uppskattas mer i dag än tidigare. Fotograf: Jonte Wickström

jag är ärlig mot dem. Om det dyker upp en bok i diskussionen som jag inte läst är jag tydlig med att jag inte har läst den, så att jag inte av misstag rekommenderar något som visar sig vara dåligt, säger Sågfors.

– Roligt får det gärna vara. Man kan vara kul eller leka med rösten men klä ut mig har jag aldrig gjort, inte ens med de minsta. Det passar inte mig, de skulle genomskåda mig direkt, säger Wickström.

– Små barn fjäskar ju inte. Är du dålig så går de. Jag var livrädd före min första sagostund, skrattar Sågfors.

Mer samarbete

Både Sågfors och Wickström efterlyser mer samarbete och fler tillfällen för barnbibliotekarier att mötas, byta idéer och samarbeta med varandra. Wickström minns då hon vid ett tillfälle i Esbo drog fem bokprat i rad inför lika många högstadieelever tillsammans med en kollega.

– Det blev nästan mer som teater eller en show. Till slut kom jag inte längre ihåg vad jag själv sagt men det var fruktansvärt roligt och det var så roligt att göra det tillsammans med någon. Det blev en jättebra dynamik mellan oss.

– Jag tycker att vi är ganska bra på att samarbete inom vårt arbete. När jag var lärare var man mer ensam med eleverna. Så som vi jobbar över kommungränserna skulle skolorna aldrig göra. Men nu när vi jobbar mer digitalt kunde vi kanske utnyttja det och jobba tillsammans över hela Finland? Tänk vad häftiga saker vi kunde göra, säger Sågfors.

Att vinna just Vanessapriset som delas ut till minnet av ett barn som älskade att läsa känns extra fint och berörande, det är bägge pristagare överens om.

– Det är ju det vi jobbar för. Att de som inte hittat fram till läsningen ska göra det och att de som redan är där ska få ännu mer motivation att fortsätta. Det är otroligt viktigt att komma ihåg att alla kanske inte är läsare från början men att det aldrig är för sent att börja läsa. Någon kanske ser sig som en icke-läsare på grund av olika problem eller att det inte finns läsning i hemmet och så kanske någon av oss är den som får barnet att hitta fram till läsningen. Det är ju ganska fantastiskt, säger Wickström.

– Det är så häftigt när man är med om att rätt bok landar i rätt händer, instämmer Sågfors. Det kan verkligen förändra liv. Det är så mycket kraft i det. Det är magi.

Tobias Larsson

Vanessapriset

Vanessapriset lyfter fram barn- och ungdomslitteratur på svenska i Finland.

Hösten 2020 delades priset ut för tredje gången.

"Vanessa var en liten flicka som tyckte om böcker. Vi som var hennes mamma och mormor läste ofta för henne, senare läste hon för oss. Att läsa var för henne att dela upplevelser med andra. Vanessa var nio år när hon i april 2015 diagnostiserades med leukemi och dog några månader senare. Vi tänker att vi vill ta vara på hennes bokvärld och försöka ge något av den vidare", förklarar Vanessas mamma **Linda Ramadani** och hennes mormor **Tua Forsström** bakgrunden till priset.

Tillsammans med Moomin Characters grundade Ramadani och Forsström Vanessastiftelsen i april 2016. Syftet är att främja barn- och ungdomslitteratur samt läsförståelse bland barn och ungdomar på svenska i Finland.

Källa: vanessastiftelsen.fi

Lässatsning inom idrotten

Tidigare i år startade ett nytt projekt i Svenskfinland. Syftet med ***Läsning i Laget*** är att jobba med läsinspiration inom idrotten och hitta nya vägar till samarbete och inspiration.

INOM ARBETET MED läsinspiration har det under senaste år kommit fler och fler satsningar som knyter an till idrotten. Det handlar om satsningar som vill lyfta läsandet inom idrottsföreningar, som vill höja på läsningens status med hjälp av idrottsprofiler eller som vill rasera fördomar kring läsaren och idrottaren som motstridiga identiteter.

Redan år 2013 gjordes en större satsning i Sverige. Statens kulturråd fick tillsammans med Riksidrottsförbundet i uppdrag att stimulera läsning inom idrottsrörelsen. Detta gjordes genom satsningen *Paus – du och en bok* där medel delades ut till lokala projekt kopplade till idrott och läsning. Satsningen ledde till en myriad av projekt med namn som *Bokmatchen*, *Läsmuskler* och *Läsligan*, varav vissa lever kvar ännu idag. Flera av projekten har startats eller samarbetar med folkbiblioteken och har som mål att inleda tätare samarbete mellan biblioteken och idrottsföreningarna på orten. Satsningarna har lett till att det pratas en hel del om läsning och idrott i Sverige och temat för Läslovet år 2021 kommer att vara just *Idrott och Läsning*.

I Finland har läsinspirationen inom idrotten inte kommit lika långt, men nu börjar det synas en förändring. År 2019 gjordes en kampanj: *Tartu tarinaan* där man under farsdagsveckan spred videor av elitidrottande män som läste sagor högt. Samma år startade också ishockeyprofilen **Kevin Lankinen** en virtuell bokcirkel i samarbete med WSOY: *Lankisen lukupiiri*. I fjol genomförde Mariehamns stadsbibliotek med flera en kampanj, *Läskonditionspasset 2020*, där man spred läsglädje och motionsglädje i samma kampanj.

Brett samarbete

Under 2021 har flera nya satsningar kommit igång. Fotbollsspelaren och landslagskaptenen **Tim Sparv** startade under våren en svenskspråkig bokklubb i samarbete med Förlaget M, *Tim Sparvs Bokklubb*. Sparv vill nå ut till nya läsare och sänka tröskeln för läsning. Under 2021 jobbar också Läsrörelsen med läsning inom idrotten. På finska görs en kampanj inom *Lukuliike koulussa* där elitidrottare besöker skolor tillsammans med författare under våren för att prata om läsning och idrott och fungera som läsande förebilder bland unga. Läsrörelsen finansierar också det svenskspråkiga projektet *Läsning i Laget* som genomförs under 2021.

Projektet *Läsning i Laget* är ett samarbete mellan Sydkustens Landskapsförbund r.f. och Finlands Svenska idrott. Projektet lyfter upp läsning inom idrotten i Svenskfinland och sprider läsning genom samarbeten med idrottsstjärnor, idrottsföreningar och bibliotek. Bibliotek som är intresserade av att hitta nya samarbetsformer med idrottsföreningarna på orten kan vara i kontakt med projektet. Projektet har fått finansiering från Utbildningsstyrelsen (Läsrörelsen) och Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd. Ishockeyspelaren **Erik Riska** fungerar som projektets beskyddare.

Mikael Gros
Projektledare för *Läsning i Laget*

Läsning & idrott

Några satsningar inom *Läsning och idrott* att kolla in 2021:

Läsning i Laget
https://www.facebook.com/lasningilaget

Tim Sparvs Bokklubb
https://www.facebook.com/TimSparvsBokklubb

Lankisen lukupiiri
https://www.facebook.com/Lankisenlukupiiri

Lukuliike koulussa
https://www.facebook.com/lukuliike

Läslovet 2021 (Sverige)
https://www.facebook.com/laslovvecka44

Läsligan (Sverige)
https://www.facebook.com/lasliganpriset

Bonnier Hoops (Sverige)
https://www.facebook.com/bonnierhoops/

10–11.5.2021

Finlands svenska biblioteksdagar

ÅR 2020 ÖVERRUMPLADE verkligen oss alla – så även föreningen. Fjolårets biblioteksdagar omvandlades till ett lyckat webbinarium och både självförtroendet och inspirationen fick sig ett lyft. Vi insåg ändå ganska tidigt att den rådande pandemin knappast ger vika innan det igen är dags för konferens och vi tog beslutet att hålla den helt på distans.

Inför det rådande kommunalvalet och våra upplevelser inom biblioteksbranschen, särskilt under pandemin, vill vi lyfta fram hur mångsidiga och kreativa biblioteken är. Vi vill visa hur starka samhällsaktörer biblioteken är och vilket stort lass bibliotekspersonalen drar för samhällsbygget. Därför beslöt vi att temat för Finlands svenska biblioteksdagar år 2021 kommer att vara *Det mångfasetterade biblioteket*.

Konferensen är gratis och det kommer att finnas möjlighet att också se programmet i efterhand. Vi hoppas att ni njuter av programmet!

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Preliminärt program

10.5.2021 kl. 12-15

12.00–12.15	Välkomsthälsning
12:15–12:45	**Linda Mannila** och **Annette Kronholm-Cederberg** – Var finns biblioteken i skriv- och informationskompetens
12:45–13:00	Pausgymnastik
13:00–13:30	**Susanne Ahlroth** – ”Vad är vi nu och vad vill vi bli?” Biblioteken i en föränderlig värld
13:30–14:00	Tillgänglighet och fördomsfrihet i praktiken – Exempel från Pargas bibliotek
14:00–14:45	Besök på Fyyri i Kyrkslätt
14:45–15:00	Avslutning dag 1

11.5.2021 kl. 9-12

9:00–10:00	Årsmöte 2021
10:00–10:15	Inledning dag 2
10:15–10:45	**Hans Ulrich Locher** och **Sandrine Thalmann** – Språk på biblioteken i Schweiz
10:45–11:15	**Samu Eeve** – Odes principer för trygga rum
11:15–11:30	Pausgymnastik
11:30–12:00	Utdelning av Årets biblioteksbok 2021 och författarsamtal med mottagaren
12:00	Avslutning

Konferensen kommer att teckenspråkstolkas, och de inslag som är inspelade på förhand kommer att ha undertexter.
Vi förbehåller oss rätten att göra ändringar i programmet.

"Bibliotek är bra på förändring"

MARGARETA KULL-POUTANEN var bara 24 år då hon utsågs till bibliotekschef i Kyrkslätt. I januari, efter fyrtio år i branschen, var det dags att gå i pension.

När Bibban ringer upp **Margareta Kull-Poutanen** har hon hunnit vara ledig några veckor. Det har varit sköna veckor med sol och ordentlig vinter. Kull-Poutanen har åkt skidor, bakat och njutit av morgnar utan väckarklocka. Om det inte vore för coronapandemin skulle dagarna troligtvis vara späckade med program.

– Min man sa att utan coronasituationen skulle han inte se skymten av mig, skrattar hon.

I stället har den pensionerade bibliotekschefen haft tid att göra det sorgearbete som övergången från arbetslivet till pensionärstillvaro kan ge upphov till.

– Det är inte så där bara man lämnar ett arbete man gjort i åratal. Jag älskade mitt jobb och Kyrkslätt är en dynamisk ort, befolkningsantalet har säkert fördubblats under min tid. Dessutom kände jag ett starkt politiskt stöd för biblioteksverksamheten. Och jag har fått vara med och starta fyra bibliotek, det är värdefulla upplevelser.

Hur kom du in i biblioteksbranschen?

– Jag visste i ett tidigt skede att jag ville jobba på bibliotek. Det var något som passade min syn på världen, att få göra något för andra. Jag studerade först vid Åbo Akademi och efter det vid Soc & kom. Som nyutexaminerad bibliotekarie jobbade jag ett halvt år vid Richardsgatans bibliotek i Helsingfors men då min förman, som bodde i Kyrkslätt, tipsade om en ledig tjänst där, nappade jag på.

Det var en befattning av högsta rang, nämligen tjänsten som bibliotekschef för Kyrkslätts bibliotek, som den då 24 år gamla Kull-Poutanen sökte.

Ålder: 66 år
Bor: i Jorvas i Kyrkslätt
Familj: make, tre söner och två barnbarn
Karriär: assistent i biblioteksvetenskap vid Åbo Akademi, biblioteksamanuens vid Helsingfors stadsbibliotek, biblioteksdirektör i Kyrkslätts kommun från 1978 med undantag av ett år vid länsstyrelsen 1996
På fritiden: cyklar, odlar och läser tjocka böcker
Boktips: Lydia Sandgrens *Samlade verk*

Foto: Maija Mattinen

Roligt öppna nytt. Margareta Kull-Poutanen är glad över att hon hann se det nya bibliotekshuset Fyyri slå upp dörrarna innan hon i januari lämnade sin tjänst som bibliotekschef. Bilden är tagen på barnavdelningen i Fyyri.

– Året var 1978 och det var stor brist på bibliotekarier. Jag var ju inte behörig eftersom jag inte hunnit jobba så länge i branschen men jag fick tjänsten ändå eftersom jag var den enda som sökte.

Under de fyrtio år som förflutit sedan dess har Kull-Poutanen, med undantag av åren som moderskapsledig, ett år som alterneringsledig och ett år som länsinspektör, varit bibliotekschef i Kyrkslätt.

– Länsinspektörsjobbet var en bra upplevelse för mig och det var nyttigt att få arbeta med annat även om det var rätt administrativt och byråkratiskt. Men efter ett år började jag sakna mitt gamla jobb och återvände till Kyrkslätt.

Är det något särskilt du minns från din karriär?

– Det har varit roligt och givande att få vara med och planera och starta nya bibliotek. Att få samarbeta med arkitekter har rent yrkesmässigt varit en höjdpunkt.

Kull-Poutanen är glad över att hon hann se det nya bibliotekshuset Fyyri öppna i höstas.

– Det var viktigt för mig särskilt då nybygget och renoveringen väckte en hel del kritik. Bland annat ifrågasattes exteriören och det var någon som skrev i en insändare att det är den fulaste byggnaden i hela Kyrkslätt. De höga kostnaderna väckte också kritik liksom barnavdelningen som någon tyckte att påminde om ett småbarnsgym. Kritiken väckte stor nyfikenhet så då vi öppnade hade vi fullt hus, inom tillåtna begränsningar för pandemin givetvis.

Kull-Poutanen menar att det var bra att det ”stormade” kring Fyyri, det visar enligt henne att biblioteket behövs. Diskussion kring framtidens biblioteksverksamhet är något hon önskar och uppmuntrar till.

– Biblioteken är lyhörda och orädda. De följer noggrant med det som händer i samhället och beaktar invånarnas behov. Biblioteken är bra på att förändra sig och tittar man på dagens bibliotek så har det definitivt skett ett lyft i verksamheten.

Vad ska du göra nu?

– Jag ska förnya mitt museikort så fort det är möjligt. Och då det är tryggt att resa ska vi resa med min man. Vi har på senare år medvetet valt bort flyg och rest med tåg i stället, bland annat i Europa och till Italien.

Pia Vuorio

Finlands svenska biblioteksförening rf.

Styrelsen 2021

Marina Sandström, ordförande
Bibliotekschef
Vörå kommunbibliotek

Heidi Honga, viceordförande
Bibliotekarie
Åbo Akademis bibliotek

Lisa Ahlvik
Specialbibliotekarie
Pedersöre kommunbibliotek

Margareta Danielsson
Informationsspecialist
Hankens bibliotek

Mikael Gros
Content Manager
Ebban

Sarah Hagström
Informationsspecialist
Hankens bibliotek

Lotta Karlström
Bibliotekarie
Nykarleby stadsbibliotek

Tobias Larsson
Specialbiblioteksfunktionär
på barnavdelningen
Richardsgatans bibliotek

Gun Vestman
Informationsspecialist
Tritonia, Vasa universitet

Styrelsen nås på fsbf@fsbf.fi

Utanför styrelsen

Azra Arnautovic
Verksamhetsledare
azra.arnautovic@fsbf.fi

Pia Vuorio
Chefredaktör
fsbf@fsbf.fi

Medlemsavgift

Ordinarie medlemmar 25 €
Studerande, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto:
IBAN: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Adressändringar

Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi

FSBF på sociala medier

Webbplats **www.fsbf.fi**
Facebook
Finlands svenska biblioteksförening
Twitter fsbf_fi
Instagram fsbf.fi

Instagram takeover
Om du eller ditt bibliotek vill dela med er av er vardag, intressanta projekt eller evenemang, får ni väldigt gärna ta över föreningens Instagramkonto under en överenskommen tid. Intresserad? Ta kontakt med Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi för mer information.

Foto: Randi Hausken

Medlemsavgiften

Vi vill påminna er om att betala årets medlemsavgift! Medlemsavgiften är 25 € för ordinarie medlemmar och institutioner, 10 € för studerande, arbetslösa, pensionärer och moderskapslediga.
Betala in på kontot: IBAN: FI1280001270200513
BIC: DABAFIHH
Referensnummer är: 30 050 15.

Har ni frågor får ni gärna ta kontakt med verksamhetsledare Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi.

Bibbasonett. Klassificeringsmått

0 Bibliotek och journalistik är utgångspunkten
1 för ett filosofiskt, psykologiskt grepp om livet.
2 Att ta reda på varför tro som tro tar för givet
3 kan ju passa dem som kollar samhällsskicken.

4 Så varför inte resa världen runt i åttio böcker,
5 sätta sig in i det naturliga och mentala slitet,
6 kalkylera med vinst, förlust i teknikgebitet.
7 Behövs friska tag finns musik – öronsocker.

8 Språkens, litteraturens värld är nära paradis.
9 I historier om andra människor du hittar hem.
A Så nästa gång du går till bibban, tänk på det.

B Tänk på det, det är nog universum just precis.
C Dessutom kan det rädda dig! Till liv och lem!
D Men kanske bibbor bara är så skoj, ja du vet.

Gunnar Högnäs
informatiker

Personen på bilden är inte den samma som skrivit sonetten. Bilden är tagen i Richardsgatans bibliotek i Helsingfors.